

L. Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
48/2015
28. november 2015

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

EURÓPSKI BYROKRATI –
RAZ ČIHÍ A POTOM HOTA!
Strana 4.

SKUTOČNÉ PRÍČINY
PARÍŽSKEHO TERORU
Strana 5.

KARDINÁL KOREC
BOL OPOROU NÁRODA
Strana 6.

VELKÁ KAUA
VELKEJ PARDUBICKEJ
Strana 7.

SVETOVÝ VYNÁLEZCA
Z OSADY FARBENŮ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Keby sa výročie zásadnej novembrovej zmeny neprekryvalo s Medzinárodným dňom predčasne narodených detí, nikdy by človeku nemohlo zísť na um porovnávať ten kontrast. Nedonosené dieťa si vyžaduje mimoriadnu starostlivosť a celoživotnú pozornosť. Treba vzdať hold rodičkám. Nedonosená revolúcia či nedonosený prevrat sú ako od macochy. Niekomu môže byť prevrat ukradnutý a niekto si myslí, že mu revolúciu ukradli. Ale teraz po prvý raz zasa cítime, že sa blíži zásadná zmena.

Zmena po prvý raz prichádza odtiaľ, odkiaľ sme to nikdy nečakali. Kým pred vyše štvrtstoročím sa rozpadával jeden systém na značnej časti Európy, dnes sa rozpadáva, naruša ten systém, ktorý sme chceli, odhlasovali v celonárodnom referende. Prví sa už zmienili naši susedia. Inak to vyzerať v Maďarsku, inak to vyzerať v Poľsku. A inak to vyzerať v Prahe, kde vystupuje prezident pred povýbeným publikom a razantne rozdeľuje českú spoločnosť. Ako sa s tým vyrovnáme?

Máme strach, pritom sa obávame ľudí, ktorí tu nie sú. Nás migračná vlna obišla, záujemcov o azyl je poriadok. Prečo ten strach a obavy? Je to preto, že spoločnosť, v ktorom sme – Európska únia, nie je zdrojom tej istoty, ktorú sme očakávali. Je tu veľká sociálna neistota, ktorá sa prenáša aj na Slovensko. Dôveru v systém EÚ nahradila dnes nedôvera, neistota, masová pochybnosť. Pochybnosť nielen v schopnosti politikov, ale aj v schopnosti samotného systému. Čelíme kríze systému. A aj vojne.

Do Európskej únie sme vstúpili s tým, aby sme boli pri tom, keď sa o nás rozhoduje – toto presvedčenie sa vytratilo alebo sa vytráca. Slovensko sa na vidieku už teraz etnicky mení, nielen v Žehre. Dediny sa menia, a nevieme si to usporiadať. Neistota a obavy sa tentoraz netýkajú len jednotlivcov či sociálnych skupín, týkajú sa všetkých. Tentoraz nejde len o východisko z krízy, ide o celkové smerovanie politického systému Slovenska. Nie sme len vo vojne s terorizmom, ale aj s predstaviteľmi systému, ktorý nás ženie z jednej krízy do druhej.

Dušan D. KERNÝ

R - 2015038

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
48
9 770862 882007

Maďarské etnické strany sa sformovali hneď po prevrate 1989 Kto seje na juhu Slovenska vietor?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

V súvislosti so správaním sa niektorých maďarských iredentistov v Štúrove koncom októbra pri osadzovaní základného kameňa pamätníka Ľ. Štúra za prítomnosti člena SMK Ľ. Szigetihó, ale aj so správou poslanca maďarského parlamentu za stranu Jobbik Istvána Szávaya, ktorý si otvoril v Dunajskej Stredě kanceláriu a nechce ju zrušiť ani po prijatí zákona zakazujúceho u nás podobné pôsobenie cudzích politikov, pripomeňme si, ako sa tu v politickom spektre objavili politické strany, ktoré nemajú problém s radikalizáciou svojich priaznivcov.

Príslušníci národnostných menšín mali na našom území svoje práva zaručené aj bývalom režime, vtedy v rámci komunistami nastoleného socialistického internacionalizmu. No už počas prevratu a krátko po ňom v roku 1990 sa začali ukazovať prvé náznaky toho, že nie všetkým ponovembrovým politikom ide o posilnenie občianskych slobôd a princípov. Niektorí začali otvorene presadzovať zvýhodňovanie občanov na základe etnického princípu. Prvé slobodné voľby boli ohlásené na jún 1990. Začali sa formovať politické strany, ktoré mali ambície vo voľbách sa prepracovať do

pražského Federálneho zhromaždenia a do Slovenskej národnej rady.

■ NAŠI A INÍ KREŠŤANIA

Keďže Verejnosť proti násiliu sama seba definovala ako hnutie a nechcela sa pretvoriť na stranu, prvou politickou stranou, ktorá vznikla po prevrate, bolo Kresťansko-demokratické hnutie, teda KDH. Prečo však onedlho muselo vzniknúť aj MKDH, ktoré už v názve malo prívlastok „maďarské“? Vari sa nemohli maďarskí kresťania pod vedením Bélu Bugára na Slovensku začleniť do KDH, ktoré viedol Ján Čarnogurský? Pochybujeme

vari niekto, že išlo o etnické vyčlenenie sa časti kresťanského elektorátu v prospech menšinových politikov?

Dalším lákadlom pre príslušníkov menšín bolo založenie strany Együttelész, čo znamená Spolužitie, kde sa stal predsedom Miklós Duray. V predvolebnej kampani oslovoval voličov ešte ako predseda strany pre všetky menšiny, aj názov strany bol v poľštine, rusínčine, ukrajinčine. Neskôr už bola táto kamufláž zbytočná a Együttelész sa už ani netváril, že chce zastupovať aj záujmy niekoho iného ako maďarských voličov na Slovensku.

Postupom času a volebných období,

štiepením a zlučovaním rôznych frakcií sa z dvoch hlavných maďarských etnických strán na Slovensku vyformovala Strana maďarskej koalície. Keď na jej čele vystriedal Bélu Bugára ako predsedu Pál Csáky, Bugár si neskôr založil vlastnú stranu Most – Híd. Strana maďarskej koalície poslala Pála Csákyho do Európskeho parlamentu a v súčasnosti sa pod vedením Józsefa Berényiho volá Strana maďarskej komunity. SMK podobne ako Most – Híd sa chce v budúcnosti parlamentných voľbách opäť dostať do NR SR.

■ NIJAKÁ REAKCIA

Podľa webovej stránky Maďari.sk, na ktorej sa prezentuje Fórum inštitútu pre výskum menšín a Okružly stôl Maďarov na Slovensku: „Žiaden politik SMK či Mostu, dokonca ani predstaviteľ maďarskej vlády neurobil také vyhlásenia, v ktorých by spochybnil územnú integritu Slovenska. Práve naopak: samotná existencia a činnosť strán svedčí o tom, že miestna maďarská komunita chce vyriešiť svoje problémy na Slovensku, a čo je ešte dôležitejšie, v spolupráci s príslušníkmi slovenskej elity. Spoločnou agendou maďarských strán je teda prioritné riešenie etnických problémov na pôde slovenského parlamentu.“ Namiesto je aktuálna otázka, prečo členovia etnickej strany SMK neodsúdili konanie chuligánov v Štúrove? Zrejme ho schvaľujú. Ak je to tak, treba sa pýtať, či je existencia takej strany v súlade so záujmami Slovenskej republiky.

3 OTÁZKY PRE:

prof. RNDr. Karola MIČIETU, PhD., rektora Univerzity Komenského

Konfuciov inštitút otvorí nové perspektívy

• Ku Konfuciovmu inštitútu na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave pribudol v októbri ďalší na Univerzite Komenského. Ide o sto päťdesiatu inštitúciu svojho druhu v Európe. Čo podnietilo jej zriadenie?

Túto možnosť ponúkla čínska strana a my vítame jej iniciatívu. Vzniká tu dobrá báza pre sinológiu, čínsku kulturológiu, vzdelávanie čínštiny a prekladateľstvo. Bolo dobré, že nám čínska strana ponúkla možnosť zveľadiť našu Katedru východoázijských štúdií Filozofickej fakulty UK o Konfuciov inštitút. Umožní nám to rozšíriť pochopenie čínskej kultúry a vybudovať nielen kultúrno-výmennú

-obchodnú bázu. Potrebujeme ľudí, ktorí vedú po čínsky a budú vedieť s Čínou komunikovať aj iným spôsobom, nielen obchodne. Zároveň vytvoria nové čínsko-slovenské vzťahy, a to je ekonomická, kultúrna i vedecká perspektíva.

• V čom sa bude líšiť oproti tomu na Slovenskej technickej univerzite?

To vám neviem povedať, ale predpokladám, že kvalitou zastupovania a komplexnosťou. Určite bude medzi nami jestvovať spolupráca. Lebo osobne cítim osobitný prístup k inštitútu na technickej univerzite a na našej. A potom, dosiaľ jestvovala istá anomália, že tam, kde sa čínština študovala, nebol Kon-

fuciov inštitút zriadený. Dnes je to minulosť.

• Aká bude náplň inštitútu?

Činnosť inštitútu nebude zameraná len na študentov UK a iných vysokých škôl, ale aj na laickú a odbornú verejnosť. Jeho poslaním je organizovať kurzy, semináre a sprievodné podujatia ako výstavy, premietanie filmov, prednášky a pod. Vzniká tiež možnosť zabezpečovať inštitút dobrými lektormi. Aj keď sú naši profesori na veľmi dobrej úrovni, predsa len je to naučená čínština. Inštitút sprostredkuje výmenu študentov a výmena bude veľmi výhodná i na úrovni univerzít.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: autorka

V SNN 49/2015
SI PREČÍTAŤE

■ Chrám Nanebovstúpenia Isusa Christa v Osadnom ako unikátny pamätník obetiam vojny
■ Seriál o histórii bankoviek, ktoré zvečnili nenahraditeľného Ľudovíta Štúra
■ Predstavy o začlenení utečencov do európskej spoločnosti sú nereálne

V novembri 1989 sme si na námestiach sľúbili lásku a šírime nenávisť

Prezident A. Kiska polarizuje spoločnosť

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Politika Európskej únie na pozadí utečeneckej krízy sa v plnej miere ukázala ako demoralizujúca. Neslúži nijakým hodnotám. Naopak, podporuje projekty, ktoré hodnotový systém rozkladajú. Kresťanská Európa je v súčasnosti skôr mýtus než realita. Kresťanská civilizácia dopustila rozklad medzinárodného práva a intenzívne odstraňuje mravné bariéry v spoločnosti.

Od slávneho pádu Berlínskeho múra sa aj na Slovensku o tom denne presviedčame. Nehanebnosť predajných politikov tkvie v tom, ako cynicky predstupujú pred vlastných občanov s priezračnými klamstvami. Spomeňme len na mantru prvého privatizačného ministra Ivana Mikloša, že štát je najhorší vlastník! A len čo sa vinou propagandy ujala, vzápätí predával slovenské strategické podniky cudzím štátnym spoločnostiam.

■ DIKTÁT ÚNIE

Komisári Európskej únie počas prístupových rokovaní Slovenska do EÚ chodili našim občanom prikazovať, akých politikov máme zvoliť, aby nás Únia prijala medzi seba! A slovenské prestitútky spolu s tretím sektorom ich prijímali ako spasiteľov. Kto sa postavil

na odpor, toho hanlivo onálepkovali. Kým v novembri 1989 sme mali holé ruky, v novembri 2015 máme už aj holé zadky a našu bezpečnosť, náš životný priestor bez akýchkoľvek prekážok ohrozujú státisíce nelegálnych imigrantov. Že zatiaľ smerujú do bohatých západných štátov, nie je nijaká výhra. Pohybujú sa bez rešpektovania hraníc a zákonov.

■ HLUCHÉ VÝZVY

Je vôbec možná mravná obroda v spoločnosti, ktorá stratila rešpekt sama pred sebou? Nie sú na smiech výzvy politikov, aby sa občania nedali zviesť nenávisťou, keď im ktosi siahna na život? Vraj nemajú mať strach. Ale pred dvadsiatimi rokmi líder KDH Ján Čarnogurský z bratislavských tribún odkazoval politickým protivníkom, že ich naučí

báť sa. Jediný človek, ktorý v tom čase posmeľoval Slovákov – Nebojte sa!, bol dnes už svätý Ján Pavol II.

Hrdíme sa vysokým stupňom kultúry, demokracie, slobody, ale ako užívame tieto výdobytky? Spájajú nás? V Paríži vtrhli na koncert teroristi, keď z pódia zaznievala pieseň oslavujúca satana. V Banskej Bystrici na javisku predvádzajú nahotu ako umenie. Ani v bratislavských divadlách nie sú erotické prvky nijakou zvláštnosťou. Stupídne sa dotýkame intímnych sfér ľudí, až sa stávame bezcitnými. Politici varujú pred nenávisťou. Ako môže ovládnuť nenávisť bezcitnú spoločnosť?

■ PRIESTOR SLOBODY?

Už dvadsaťšesť rokov uplynulo odvtedy, čo sme si sľúbili lásku. Čo sme

striali zo seba režim, o ktorom hovoríme, že bol totalitný. Bol. Mnoho ľudí pripravil o život len pre ich náboženské presvedčenie či túžbu po slobode. Aj z túžby po vlastnom štáte. Dnes máme slobodu i samostatný štát. Mali by sme sa z toho tešiť. Mali by sme si prejavovať lásku. Ale my nie. Dokonca najvyšší predstaviteľ štátu zneužije Deň boja za slobodu a demokraciu na polarizovanie spoločnosti. Nezúčastní sa na pietnom akte pri pamätníku obetí komunizmu, kde sa nad ich menami týči kríž, symbol kresťanstva, ale provokačne kladie vence pri inom pamätníku – postavenom na pamiatku zastrelených pri útoku. Azda preto, že jeho odhalenie

iniciovala kádehácka časť politických väzňov? Symbolizuje bránu slobody.

V súvislosti s prezidentovými postojmi voči nelegálnej migrácii, ktorými sa veľmi priblížil k nemeckej kancelárke Merkelovej, však získava aj iný symbolický rozmer. Že ani predstavitelia parlamentu a vlády nedokázali nájsť smer k pamätníku obetiam komunizmu, je tiež veľavravné. Absenciu prezidenta na pietnom akte si všimol aj hosť z Nemecka, predseda medzinárodnej organizácie bývalých politických väzňov a obetí komunizmu INTERASSO Christian Fuchs.

Ako hlboko sme za tie roky klesli! Pod riadeným nastoľovaním slobody a demokracie.

Pretrvávajú názory, že v niektorých kapitolách je nedostatok prostriedkov

Štátny rozpočet na budúci rok je na svete

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Peter GOSSÁNYI

Deficit verejných financií má v budúcom roku dosiahnuť úroveň 1,93 percenta hrubého domáceho produktu. V ďalších rokoch má postupne klesať, v roku 2017 má dosiahnuť úroveň 0,42 percenta a v roku 2018 sa očakáva vyrovnané hospodárenie štátu. Schodok hospodárenia verejnej správy má budúci rok dosiahnuť 1,557 miliardy eura. Rozpočet taktiež predpokladá zníženie verejného dlhu na 52,1 percenta HDP.

Tak vyzerá v číslach konštrukcia schváleného zákona roka. Matičnú verejnosť pochopiteľne v prvom rade zaujíma kapitola rezortu kultúry. Ministerstvo kultúry bude na budúci rok hospodáriť s takmer 202,9 milióna eura. To je oproti tohtoročnému schválenému rozpočtu o jedenásť miliónov eur viac. Na kapitálové výdavky sa počíta so 6,3 milióna eura, čo predstavuje oproti roku 2015 pokles o 2,1 milióna eura. Z toho sa tri milióny eur použijú na účelové investičné projekty RTVS a zvyšok na pokračovanie rekonštrukcie Múzea holokaustu v Seredi a udržateľnosť projektov.

Dotlačný systém ministerstva klesne o desať miliónov eur. Dôvodom je vznik novej verejnoprávnej inštitúcie – Fondu na podporu umenia.

■ FOND UMENIA

Pod jeho správu prechádza časť programov podporovaných ministerstvom. Rezort bude naďalej zabezpečovať poskytovanie dotácií na ochranu, obnovu a rozvoj kultúrneho dedičstva, podporu kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva a kultúrne poukazy. Fond dostane zo štátneho rozpočtu pätnásť miliónov eur, pričom bude disponovať aj vlastnými prostried-

kami. Finančné príspevky bude poskytovať na projekty kultúrnych aktivít v oblasti pamäťových inštitúcií, umenia, časti programu Pro Slovakia, ako aj nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúro-osvetovej činnosti. Pre Audiovizuálny fond sú určené štyri milióny eur. Objem prostriedkov pre cirkvi a náboženské spoločnosti sa mierne zvýšil o 580 000 eur na navrhovaných 38 894 199 eur. Dôvodom je valorizácia plátov duchovných. Z týchto prostriedkov sa financujú nielen ich platy a poisťné, ale aj prevádzka ústredí cirkví a náboženských spoločností a charitných domov.

Celkové výdavky Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR budúcom roku v porovnaní so schváleným rozpočtom na tento rok klesnú o 125 miliónov eur, teda o 10,5 percenta.

■ OPĽ MENEJ

Dôvodom je najmä pokles zdrojov EÚ a spolufinancovania v kon-

v porovnaní s tohtoročným rozpočtom klesajú o štyri milióny eur alebo 4,67 percenta. Zmenu ovplyvnilo rozpočtovanie jednorazových výdavkov v roku 2015 v sume päť miliónov eur, a to na projekty pozemkových úprav v rámci Programu rozvoja vidieka, na projekty zavlažovania, na rekonštrukciu budov v rámci reformy ESO či na valorizáciu miezd.

VŠIMLI SME SI

Marián Gavenda a prof. Milan S. Durica.

V refektári Milosrdných bratov v Bratislave sa v minulých dňoch odovzdali ceny Ústavu dejín kresťanstva za najvýznamnejšie dielo historickej literatúry vydané v predošlom roku (2014). Lauerátom sa stal Mons. ThLic. Marián Gavenda, PhD., za svoju prácu Fortes in fide – Skúsenosť a odkaz tajnej kňazskej formácie na Slovensku v rokoch 1969 – 1989. Knihu vydalo vydavateľstvo Spoločnosti Ježišovej Dobrá kniha v Trnave. V kruhu hostí z akademickej, kňazskej, novinárskej, vydavateľskej, umeleckej i diplomatickej obce knihu predstavil šéfredaktor Katolíckych novín prof. Marián Šuráb spolu s laureátom.

Ocenenie Mons. Mariána Gavendu

Takmer päťstostranová publikácia rozširuje autorovu dizertačnú prácu a v knižnej podobe prináša výsledky niekoľkoročného výskumu katolíckeho apoštolátu, ako prebiehal v prostredí tzv. tajnej Cirkvi, konkrétne kňazskej a rehoľnej formácie. V analýze, ktorá zahŕňa jedenásť formálnych zoskupení – deväť reholí a dva inštitúty, autor zachytil početné, dnes už vzácné výpovede priamych svedkov (formátorov, i tých, ktorí boli formovaní) v zložitých podmienkach komunistického režimu. Ide o prvé ucelené spracovanie tejto témy z obdobia neslobody a útlaku v rokoch po sovietskej okupácii (1968) do novembra 1989.

Autor (t. č. správca farnosti Bratislava-Devín) za totality sám absolvoval kňazskú formáciu sčasti v tajnej formácii, potom v roku 1988 emigroval do Talianska, kde mala jeho formácia riadnu formu, a neskôr pôsobil aj ako prefekt kňazského seminára v Bratislave. Štrnásť rokov bol aj šéfredaktorom Katolíckych novín. Je plodným autorom kresťanských zameraných literatúr.

Ústav dejín kresťanstva (ÚDK) založil na Slovensku v roku 1998 prof. Milan Durica SBD s ambíciou, aby bol pokračovaním jeho Centra štúdií dejín strednej a východnej Európy (CESEO), ktorý viedol počas svojho pôsobenia v Padove. Cenu ÚDK Najvýznamnejšie dielo historickej literatúry, ktorá sa udeľuje od roku 2009, dostali doteraz šiesti laureáti – Dr. Ladislav Suško, J. E., prof. Viliam Judák, PhD., doc. RNDr. Štefan Poláčik, CSc., PhDr. Milan Vároš, prof. Emília Hrabovec, PhD., a kardinál Walter Brandmüller.

Ján KOŠIAR
Autor je tajomník ÚDK.

Na Slovensku je už hriechom písať o Rusku pozitívne

Návrhy z Moskvy vyvolávajú nádej

Ruský prezident Vladimir Putin nariadil ruskej armáde, aby spolupracovala s Francúzskom ako so spojencom v spoločnej protiteroristickej operácii v Sýrii. Predchádzal tomu telefonický rozhovor Putina s francúzskym prezidentom Hollandom, v ktorom sa dohodli na koordinácii svojich armád v boji s extrémistickým Islamským štátom.

Odhladnuc od toho, že o podobných rokovaniach sa u nás príliš neinformuje, je jasné, že svetová politika kalkuluje s Moskvou ako s – aspoň tak sa to javí navonok – rovnocenným partnerom. Dobrá lekcia pre slovenských rusofóbov.

Zaujímavé bude tiež, ako sa naša väčšinová mediálna propaganda postaví k najnovšej otázke – Francúzskom aktivovanom článku 42.7 zmluvy EÚ, ktorý sa týka poskytnutia vzájomnej vojenskej pomoci medzi členskými štátmi EÚ. Áno, už sme zaregistrovali viaceré vyhlásenia lídrov európskych štátov o tom, ako teoreticky môžu Parížu pomôcť v boji proti medzinárodnému terorizmu. Aj o tom, že sa na túto tému „uskutoční séria bilaterálnych rokovaní“. Inak povedané – veľkolepé a veľkohlubé „tliachanie“ o ničom.

Presne v takom stave sa nachádza aj téma spoločnej obrany Európskej únie, a to už dlhé roky bez akejkoľvek zmeny.

Nuž ale spoločné operácie bojových lodí Francúzska a Ruska sú už týždeň realitou aj bez vyhlásení a tlačových besied

ČO INÍ NEPÍŠU

v Bruseli či v Berlíne, či kdekoľvek inde, kde sa výhradne – podľa našej propagandy – robí svetová politika. A sú to spoločné operácie proti infraštruktúre Islamského štátu. Na Slovensku je to predvolebná téma číslo jeden, to sme si všetci vedomí. Ale zas iba v rovine bezzubých vyhlásení.

Článok 42.7 zmluvy EÚ uvádza, že ostatné štáty Unie majú „povinnosť poskytnúť pomoc a podporu“ tej členskej krajine, ktorá sa stala obeťou útoku. Francúzsko chce toto znenie dosadiť po sérii koordinovaných útokov v Paríži, ku ktorým došlo v piatok 13. novembra. K žiadosti o aktiváciu článku 42.7 dochádza prvý raz v histórii EÚ. Ak to na Slovensku s odporom voči islamskému terorizmu myslíme vážne, mali by sme si už konečne všimnúť, kto iba o ňom rokuje a kto už koná.

Nedá sa odškriepiť, že Moskva účinne a reálne konať začala. A nedá sa už ani zatájiť, že tak robí v spolupráci s Parížom a po konzultáciách s Washingtonom. Takáto spolupráca naozaj vyvoláva nádej.

Ján ČERNÝ
Foto: internet

Viaceré poučenia z Paríža

Roman MICHELKO

To, čo sa deje dnes v Paríži, má svoju logiku a dalo sa skôr či neskôr očakávať. S akútnou utečeneckou krízou to síce súvisí len nepriamo, ale priam kauzálna. Cieľ Islamského štátu bol jasný – demonštrovať svoju silu a pomstiť sa za francúzske bombardovanie jeho základní v Sýrii. Otázka je, čo tým chceli dosiahnuť. Poďme však k príčinám.

Tá prvá a zásadná je fatálne zlyhanie spravodajských služieb. Toto totiž nebol útok nejakého osamelého šialenca, ale precízne naplánovaná a logisticky zvládnutá akcia, ktorá vypukla v jednom čase na siedmich miestach v Paríži. Skutočnosť, že takáto megaakcia unikne pozornosti francúzskych a belgických (ako dnes vieme, teroristi mali svoju základňu

v Molenbeeku, teda na predmestí belgického Bruselu) spravodajských služieb, je jednoducho škandál, a to, že padnú hlavy ich šéfov, je to najmenej.

To sú však len akútne veci, problém je, samozrejme, podstatne hlbší. Tým hlavným je situácia v Sýrii a nečinnosť svetového spoločenstva voči krajne odpudivému útvaru – Islamskému štátu –, ktorý sa tam vytvoril. Istá miera zdržanlivosti bola namieste. Ak si uvedomíme, k akým následkom viedlo bombardovanie Líbye a zároveň si uvedomíme komplikovanosť situácie v Sýrii, je jasné, že nijaké jednoduché a dobré riešenia neexistujú. Uvedomiac si, že Irak a Sýria sú z podstaty umelé útvary, ktoré ktosi narysoval od stola, má svetové spoločenstvo v podstate len dve

systémové riešenia. Podporovať nejaké sekulárne diktatúry, aké boli v oboch štátoch či už do pádu Saddáma Husajna v Iraku, alebo diktatúra Asadovcov do Arabskej jari v Sýrii. Tieto diktatúry neboli nijako prí-

KOMENTÁR

ťažlivými režimami, ale zaviedli isté pravidlá, boli nábožensky znášanlivé a dokázali ochrániť náboženské menšiny. Druhou alternatívou je rozpad oboch štátov na „prirodzené“ útvary. Čo sa týka Iraku, je to šiitska, sunnitská a kurdská časť, v prípade Sýrie je to ešte komplikovanejšie. Tá by sa musela rozpadnúť na šiitsku, sunnitskú, kurdskú, alavitskú a maronitskú časť. Na jej troskách by tak vzniklo päť či šesť malých

útvarov veľkosti Libanonu a tie by v zásade nemuseli nikoho ohrozovať. Samozrejme, takéto riešenie by znamenalo zásadné prehodnotenie medzinárodnej politiky a pravdepodobne by viedlo k reťazovej reakcii napríklad v Líbyi, ale aj v ďalších podobných umelých útvaroch, ktorých nám koloniálna éra nechala bezpočet.

Realistickejšia je teda prvá cesta. Na jej úspešné zvládnutie je však nevyhnutná spolupráca Západu a Ruska. Západ reprezentovaný Severoatlantickou alianciou už musí prestať tárať o akejsi umiernennej sýrskej opozícii – nič také neexistuje. Musí spojiť svoje sily s Ruskom na spoločné potlačenie radikálov z Islamského štátu, ako aj iných extrémistických skupín an-Nusra a ďalších, ktorým ide o všetko možné, len nie o tolerantný sekulárny štát. Asad nateraz musí ostať, ale jeho bývalé postavenie sa už nikdy nevráti. V diktatúrach totiž vysúžení politici neodchádzajú na pokojný dôchodok, takže v podstate nemá čo stratiť. Riešenie je teda také, že ešte istý čas bude Asad v pozícii prezidenta,

ale koalícia NATO a Ruska sa dohodne na oklieštení jeho kompetencií a rozdelení moci medzi jeho kliku a politické frakcie, ktoré reprezentujú iné etniká a náboženské skupiny v Sýrii. Ak sa podarí sprostredkovať dohodu medzi prezidentom Asadom, ktorý bude stále kontrolovať armádu, a tým zabezpečiť bezpečnosť pre seba a Alavitov, ktorých reprezentuje, zároveň však odovzdá časť politickej moci novému premiérovi, situácia v Sýrii sa môže stabilizovať a terorizmus bude strácať svoju živnú pôdu.

Veci ako dôsledná registrácia utečencov a riešenie frustrácie druhej a tretej hodnotovo vykornenej a nezorientovanej generácie utečencov, z ktorých sa tak často regrutujú teroristi, je ďalšia dlhodobá úloha, ktorej pozitívne riešenie bude mať zásadný vplyv na ďalšiu perspektívu západnej civilizácie. V Paríži nám islamskí teroristi uštedrili poriadny úder a je len na európskych lídroch, či sa z neho poučia, alebo budú ďalej zotrvať v slepej uličke svojich polovičatých a nekompetentných rozhodnutí.

Štúr vo svete bez Štúra

Stanislav BAJANÍK

Hanebné znevažovanie kultovej osobnosti slovenského národa, Slovanov, demokratickej Európy a sveta v Štúrove – Ľudovita Štúra, opätovne otvára Pandorinu skrinku skrytej iredenty, plazivo usadenej na politickom i nepolitickom poli na Slovensku, možno aj v jeho tesnom susedstve.

Pamätlivým ešte slúži reflexia na matičný zápas o cyrilo-metodské súsošie v Komárne, bustu S. Tešedíka v Tešedíkove a v tomto prípade opäť opanúva duch drzosti, nepríčetnosti a svojvôle menšinová samospráva na území Slovenskej republiky – suverénneho a samostatného štátu. Toho štátu, kde o. i. sa porušujú medzinárodné práva aj v prípade Jobbiku v Dunajskej Strede, jeho satelitov na južnom Slovensku napriek tomu, že platné závery Parížskej mierovej konferen-

cie po druhej svetovej vojne (1946) zakazujú porazeným národom, t. j. susednému Maďarsku, zakladať na území bývalého Česko-Slovenska, dnes Slovenska, akékoľvek politické i nepolitické subjekty, ktoré otvorene volajú po iredente, úprave hraníc,

POZNÁMKA

narúšajú zvrchované územie samostatného štátu. Duch európskeho práva a slovenskej legislatívy priam prikazuje subjekty tohto typu okamžite zo Slovenska vyhostiť!

Žiaľ, nikto nevie, prečo takto Slovensko nekoná. Aj na tomto pozadí treba všetkým opätovne pripomenúť: Ľudovít Štúr má okrem Slovenska svoje stopy v Spolku Ľ. Štúra v Melbourne v Austrálii, v spolkových miestnostiach Slovákov v Ukrajine. Štúr „svieti“ na

Slovanskom ostrove v Prahe, jeho busta a ulica ozdobiajú parkový priestor v Halle. Busta a škola Ľ. Štúra má svoje miesto v Kysáči v Srbsku, v Štúrovskom spolku a Dome Ľ. Štúra v Iloku v Chorvátsku. Rakúšanom neprekáža, že sme osadili pamätnú tabuľu prvej SNR a štúrovcom vo Viedni. Významné diela k Štúrovi vyšli v Argentíne, USA, Srbsku, Chorvátsku, Prahe. Ulice – na rozdiel od Štúra (kde v minulosti premenovali Štúrovu ulicu na Hasičskú) – po ňom pomenované zdobia obce v Rumunsku, vo Vojvodine. Dielo a poslanstvo Ľ. Štúra má svoje akademické a vedecké umiestnenie na univerzitách v Budapešti, Segedíne, Novom Sade, Belehrade, Bukurešti, Záhrebe, Ottawe, Moskve, Kyjeve, Užhorode, v slavistických katedrách a seminároch po celom svete. Dokonca

aj jedna kométa obiehajúca okolo Slnka je pomenovaná po Ľ. Štúrovi. V miliónovom náklade vstupujú do Európy a sveta štúrovské eurové mince Národnej banky Slovenska. Ľ. Štúr hovoril po maďarsky možno lepšie než mnohí spoluobčania Maďari v Štúrove a možno aj na celom južnom Slovensku...

Štúrovský samosprávny „aparát“ akoby oslepol a zoslabol v základnej logike. Verme, že bežní spoluobčania, aspoň vo väčšine, nie. Na tejto slabosti sa dokonca priživujú bývalí i súčasní politici maďarskej národnosti, pôsobiaci v samostatne suverénnej SR. Zvrchovaný, samostatný slovenský národ, ktorého – aj – štúrovské stopy ozdobiajú Európu a svet, stratil na území svojho štátu – v Štúrove, základné demokratické, štátne, občianske, ľudské práva.

Napokon nahliadnime do akademického Vlastivedného slovníka obcí na Slovensku 1. z roku 1977, kde je o pomenovaní lokality Štúra doslova toto: od r. 1075 – Kokot (pardon, S. B.), Cocot, Chokot, Kokat, Kakat, Nána, od r. 1543 Cigerdeln Parkáni...

Kde zlyháva samospráva, nesmie zlyhať štát... Chce to byť opäť „Slovo na čas“, aby konal. Múdremu stačí.

SPOZA OPONY

V poradí už druhý západný prezident vyhlásil, že sme vo vojne s terorom. Prvý bol americký, ten aj oznámil, že sme vojnu vyhrali a misia na záchranu trvalej slobody sa skončila úspešne. Medzitým sa ukázalo, že tá vojna je síce vyhratá, ale porazení stále bojujú a stále na väčšom bojisku. Zrejme to s tou našou výhrou nebolo také, ako sa tvrdilo. Napokon sme sa stiahli aj z Iraku, ako sa sťahujeme i z Afganistanu. Pravda nie celom, niečo tam ešte nechávame, predsa len trvalá sloboda si vyžaduje trvalú ochranu.

Teraz sme zasa vo vojne, vo vojne s terorizmom. Priamo na kontinente sme svedkami hrôz. Každý to berie vážne. Otázka samozrejme je, či sa táto vojna dá vyhrať, a keď áno, tak ako. Všetko je skutočne smrteľne vážne. Mali by sme si naliať čistého vína, teda hovoriť si pravdu. Ale kto nám ju môže povedať? V priebehu minulých rokov zmizli z médií odborníci na Blízky východ.

Dá sa povedať, že azda až na jednu výnimku nemáme nijakú autoritu, ktorej by poslucháči a diváci verili, autoritu, ktorá by mala kredit, pretože pôsobila, či pôsobí na Blízkom

stvom“, ako vyhlásil vtedajší americký prezident..

Takéto a podobné vyhlásenia neboli vtedy u nás v médiách sprevádzané nijakými pochybnosťami, nijakou kri-

Prečo nevieme o tej vojne všetko

Dušan D. KERNÝ

východe. Slovenské médiá prenechali výklad toho, čo sa deje v tejto oblasti, zahraničným odborníkom a ich videniu. Tí, čo na domácej scéne, či už v politike, médiách alebo diplomacii, podporili inváziu do Iraku pred vyše desiatimi rokmi, ovládli scénu. V roku 2003 USA (s našim príspevním) začali najrozsiahlejšiu vojenskú operáciu moderných čias. Cieľ: po zákroku „zanechať slobodný národ vytvorený slobodnými ľuďmi. Politickou stratégiou USA bolo podporovať demokratické hnutia a skončiť s tyran-

tikou. Ani v čase, keď už pre rad západných médií, napríklad pre prestížne Financial Times, nebolo tajomstvom, že hnacím motorom irackej vojny je predovšetkým viceprezident Cheney a za ním stojace záujmy, nikto nekládol otázky, o čo vlastne ide na Blízkom východe. Teraz nechcem hovoriť o politike, ale o žurnalistike. Konkrétne o tom, aké sú možnosti verejnoprávných médií a aká je ich povinnosť mať schopných odborníkov. Nejde o to, aby sme po desaťročí až teraz vyhrabávali pravdu, ale aby sme si

povedali, aké sme mali vtedy a aké máme teraz možnosti pestovať nezávislú žurnalistiku, nezávislé spravodajstvo. Do akej miery sa zmenili možnosti, do akej miery sa pouči-

la žurnalistika na Slovensku od čias, keď sme zistili, že vojna v Iraku sa začala na základe lživých údajov, že to bol podvod? Tu naozaj nejde o politiku, ale o hygienu.

Ide tu len o to, aby sme si uvedomili, ako nás terajšia kríza oslobodzuje – prevládalo sa toľko lži o zahraničnej politike, že sa už nedá robiť žurnalistika a zahraničné spravodajstvo bez pochybností. Nedá sa robiť bez kladenia otázok. Politika je jedna vec, novinárstvo druhá. Je to len zdanlivý paradox, ale kým politika malého spojeneckého

štátu má isté vymedzené pole, novinárstvo v malom štáte si môže dovoliť oveľa viac ako len reprodukovať to, čo povedia politici, alebo naháňať politika, keď sa mu šmykne náhodou jazyk. Osobitne sa to týka Slovenska. Z pamäti našej žurnalistiky ako keby vymizla skúsenosť, keď sa tu kritizovali pomery so slobodou tlače. Dnes členský štát Severoatlantickej aliancie Turecko, ktoré má rokovania o vstupe do Európskej únie, je v situácii, keď sloboda tlače a ľudského práva, ako aj autoritársky režim nie sú dodržiavané. A to je mierny výraz. Nikto sa neozýva, že treba s nimi prerušiť asociálne dohody, zastaviť rokovania alebo priamo vylúčiť spomedzi kandidátov na vstup do Európskej únie. Je jasné, že politika to nemôže povedať, nemohla to včera, nemôže to dnes a nebude to môcť ani zajtra. Ale prečo mlčia všetci obhajcovia slobody tlače a dodržiavania ľudských práv? To je jeden z mnohých príkladov, prečo nevieme mnohé z toho, čo sa deje vtedy, keď sa to deje.

SEBAOBRAÑA

Slovensko je ochotné poskytnúť Francúzsku pomoc svojich ozbrojených zložiek v rámci účinnejšieho boja proti terorizmu. Paríž však musí najskôr špecifikovať, akú konkrétnu pomoc potrebuje. Uviedol to štátny tajomník ministerstva obrany SR Miloš Koterec po zasadnutí Rady EÚ pre obranu v Bruseli, keď na tomto fóre francúzsky minister obrany Jean-Yves Le Drian požiadal o aktiváciu článku 42.7 Lisabonskej zmluvy. Podľa neho „v prípade, že je niektorá z členských krajín Únie napadnutá alebo je cieľom ozbrojenej agresie, ostatné členské krajiny sú povinné jej poskytnúť všetku dostupnú pomoc“.

Po krvavom parížskom piatku

„V tomto zmysle francúzsky minister obrany požiadal členské krajiny, aby prišli na pomoc. Je to článok, ktorý sa spolieha na bilaterálnu pomoc,“ spresnil Koterec. Pripomenul, že aj keď európska vonkajšia služba môže plniť v tomto procese nejakú koordináciu úlohu, celá zodpovednosť pri poskytnutí pomoci leží na pleciach členských krajín po rokovaní na bilaterálnej báze. Vráťane vojenskej pomoci, čo síce nie je obsahom zmluvy o fungovaní EÚ, ale všetky strany tento význam chápú. „To, ako môže Slovenská republika v tomto prípade pomôcť, bude závisieť od toho, s akými konkrétnymi požiadavkami Francúzsko príde,“ dodal zástupca slovenskej strany.

Na otázku, či ministri obrany štátov EÚ majú bližšie informácie o tom, kedy chce francúzska strana začať proces rokovania o poskytnutí pomoci v zmysle článku 42.7, Koterec pripomenul, že celá záležitosť je príliš čerstvá, a zároveň uviedol, že je zatiaľ predčasné špekulovať o tom, čo SR ponúkne francúzskej strane. „Francúzi musia presne povedať, čo potrebujú, čo by im štáty EÚ mohli poskytnúť. Slovenské ozbrojené sily majú k dispozícii viaceré spôsobilosti,“ doplnil Koterec.

V súvislosti s aktiváciou článku 42.7 zmluvy EÚ, ktorý sa týka poskytnutia vzájomnej vojenskej pomoci, sa množia otázky, prečo Francúzsko nepožiadalo Severoatlantickú alianciu (NATO) o aktiváciu článku 5. Odpoveď je, že v prípade NATO ide o aktiváciu kolektívnej obrany. Keby sa článok 5 v NATO použil, išlo by o kolektívnu odpoveď všetkých členov Aliancie, kým v prípade EÚ a článku 42.7 je odpoveď napadnutej strany možná na základe bilaterálnej pomoci.

Vo Francúzsku je výnimočný stav. V tomto režime robí polícia razie proti islamským radikálom, pašerákom zbrani a osobám, ktoré sa mohli na útokoch v Paríži podieľať alebo ich podporovať. Len za prvú noc podnikla polícia a špeciálne jednotky stošesťdesiatosem razíí. Zadržali pri nich dvadsaťtri ľudí a našli vyše tridsať zbraní. Výnimočný stav vyhlásil hneď v piatok 13. 11. prezident François Hollande a chce, aby parlament predĺžil platnosť opatrenia na tri mesiace. Mobilizácia bezpečnostných síl viedla k úspechu krátko po spáchaní parížskych útokov a všetci teroristi, ktorí sa na nich podieľali, boli vypátraní, zabíjani, zneškodnení alebo zaisťovaní. Francúzske letectvo podniklo vzápätí ako odvetu masívne útoky na predpokladané pozície Islamského štátu.

Robert LANDIS

Radikálni islamistickí bojovníci prichádzajú na starý kontinent

Nekonštruktívni európski politici

Zhovárал sa Maroš SMOLEC – Foto: archiv (jz)

Dr. Ing. Juraj ZÁBOJNÍK, PhD., plukovník v zálohe, bol riaditeľ Úradu na ochranu ústavných činiteľov a diplomatických misií SR. Osobne chránil pápeža Jána Pavla II. Na Slovensku riadil bezpečnostné opatrenia pri samite jednotlivých prezidentov v Levoči a mnohé iné významné bezpečnostné akcie na území Slovenska, ale aj v zahraničí. Je spoluzakladateľ Svetovej organizácie ochranných služieb sveta, expert Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pre krízové oblasti. V súčasnosti je mediálne známy ako odborník na vnútornú a zahraničnú bezpečnostnú politiku a vyjadruje sa takmer vo všetkých médiách. Slovenským národným novinám poskytol rozhovor o parížskych útokoch.

• **Európu zasiahli útoky Islamského štátu. Ako vnímate túto skutočnosť ako bezpečnostný analytik? Nedalo sa siedmim koordinovaným parížskym útokom zabrániť?**

Vnímam to ako vojnu medzi Islamským štátom a Európou, ktorá začne naberať na intenzite. Tento ohavný čin rozdelil analytikov na dve skupiny. Jedni tvrdia, že spravodajské služby zlyhali, a druhí ich takpovediac obhajujú, že nie je už v silách bezpečnostných zložiek, aby pri tom vygenerovanom množstve radikálnych islamistických bojovníkov zachytili každý pripravovaný útok. Musíme vidieť zrkadlový obraz príčiny. Víťazstvo je v tomto prípade, ako vidíme, nemožné. Sme svedkami nekonštruktívnej politiky lídrov Európskej únie. Preto nečakajme, že Európa bude pokojná. Nebude, a bude to len horšie a horšie, ak sa celá nezmení. Islamský štát naberať na sile. Nie je to úzka skupina alebo hŕstka ľudí, ktorých je možné eliminovať lusknutím prsta. Je to subjekt, ktorý je denne posilňovaný nielen jednoduchými pešiakmi, ktorí sú ochotní zomrieť pri samovražednom útoku, ale je to teleso metodicky a logisticky riadené odborníkmi aj z radov tajných služieb v štátoch, ktoré boli rozbité, ako Irak, Líbya a teraz Sýria. Teroristický útok, podľa mňa, uskutočnili teroristi žijúci vo Francúzsku a v Belgicku s napojením sa na okolité krajiny, najmä na Sýriu, kde má Islamský štát riadiace centrum. Sú to mladí radikáli, ktorí boli na to podporne, odborne a logisticky pripravovaní. A čo je najhoršie, bez mihnutia oka sa rozhodli umrieť. Nenávisť voči politike EÚ bola u nich silná. To je najťažší nepriateľ, akého pred

Expert Juraj ZÁBOJNÍK pomenúva bezpečnostné riziká.

sebou máme, respektíve, ktorého už má nielen Francúzsko, ale i krajiny, ktoré sa angažujú na Blízkom východe a chcú tam nastoliť „poriadok“. Niečomu takému sa dá predísť len rozumnou politikou, ničim iným. Európska únia potrebuje silných lídrov, aby stabilizovali situáciu v konflikte, v ktorom sa EÚ ocitla. Chaos a destabilizácia v súčasnej Európe má svoje pozadie a príčiny. Ak sa vytvorí v organizme nejaká infekcia, musíme diagnostikovať príčinu, aby sme ju eliminovali.

• **Podľa doterajších záverov vyšetrovania dvaja aktéri útokov prišli do Európy počas imigračnej vlny pred mesiacom. Potvrdzuje to tie najhoršie obavy, že militanti posielajú svojich bojovníkov do Európy infiltrovaných ako utečencov?**

Áno. Obavy sú opodstatnené. Nielenže posielajú, ale oživujú

ktorý s rodinou uteká pred hrôzou vojny, v telefóne nemá. Podľa štatistiky a počtu pravdepodobnosti a vyjadrení bývalých agentov krajín, ako sú Irak alebo Sýria, je medzi tisícok utečencov okolo desať až päťdesiat osôb disponovaných na radikalizáciu a na zverbovanie, ak už nie sú na to priamo pripravené, a idú za jasným cieľom.

• **Utečenci sa nachádzajú aj na území Slovenska. Existuje riziko útokov alebo naše bezpečnostné zložky majú situáciu pod kontrolou?**

Dúfam, že útoky nehrozia. Dosiaľ vykonané kroky zo slovenskej strany sú správne a koordinované, bez akéhokoľvek chaosu, čo je veľmi dobré. Treba sa zjednotiť. V tejto otázke je veľmi dôležité, aby bola súdržná nielen opozícia, ale i všetky politické strany a podporovali sa navzájom. Napokon, na to

vyzval aj predseda SNS Andrej Danko, čo je veľké gesto podložené racionálnym a rozumným základom. Európa nebude ušetrená, a to je už problém, ktorý sa týka aj Slovenska. Taktiež chcem dúfať, že riadiaci predstavitelia rozvedky, kontrarozvedok a bezpečnostných zložiek tohto štátu majú veci pod kontrolou. Správne koordinujú opatrenia v prevencii, ktorá je vždy najdôležitejšia a prvoradá pri predchádzaní teroristickej hrozbe. Vyžaduje si to neustálu ostrážitosť, dôkladnú odbornú analýzu operatívnych poznatkov a ich správne vyhodnocovanie. Je najvyšší čas zjednotiť politiku postupov a preventívnych opatrení v krajinách Európskej únie. Osobne ma uspokojuje, že u nás sú akékoľvek náznaky zárodkov extrémizmu zmrazené a nemajú šancu. A nepredpokladám ani v najbližšom čase, že by začal extrémizmus dýchať na obidve pľúca. V krajine demokracie sa pluralita názorov nesmie potláčať, ale to neznamená, že je dovolené všetko. Krajina je bezpečná vtedy, keď platia určité hranice tolerance, zásady a sú jasne stanovené mantinely, kde by sme sa mali pohybovať.

• **Nemalo by Slovensko hermeticky uzavrieť hranice a prijímať len tých utečencov, ktorí skutočne utekajú pred vojnou, náboženským násilím a sú dôsledne preverení?**

Smeruje to k tomu. Opatrenia, ktoré vykonala naša vláda, považujem za flexibilné a dynamické, a samozrejme zodpovedajúce danej situácii. Chyby sa však stali na samom začiatku, a to u európskych lídrov, ktorí neurčili jasnú metodiku všetkým krajinám EÚ, čo v migrantskej kríze robí. Prizerali sa dlho a pasívne na ňu ako na príznak, čo je neuveriteľné. Mali dostatok poznatkov od spravodajských služieb, aby ich správne vyhodnotili. Bohužiaľ sa tak nestalo. Filtrácia ľudí – mala byť úplne inde. Pred vstupom do EÚ. Toto je chaos a diletantstvo. Vedome sa porušoval Dublin a azylová politika. Je to neuveriteľné, ale je to tak. Budúcnosť nám to spočíta. Myslím si, že aj Schengen nadobudne nové kontúry a možno vznikne niečo úplne iné a to, čo bolo, bude už len minulosť.

O ČOM JE REČ

V ľudovej kultúre Slovenska má adventné obdobie magický charakter začiatku, zrodenia... (z lat. adventus – príchod). Na prvú adventnú nedeľu zapálime v našich domovoch prvú fialovú sviečku, takzvanú „sviečku prorokov“. Je to pamiatka na prorokov, ktorí zvestovali narodenie Spasiteľa. Táto nádherná symbolika – putovanie troch kráľov z Východu za vianočnou hviezdou, nadobúda v súčasnosti temný, ba až katastrofický charakter. Krátko po páde komunistického režimu, v období nášho zápasu o slovenskú zvrchovanosť, vznikla práve v adventnom čase neďaleko Kremnice pri Kostole svätého Jána nad Kremnickými Baňami nádherná tradícia: z tohto symbolického „stredu Európy“ rozhodli sme sa vyslať svetu posolstvo, v ktorom sme tlmočili náš postoj. Keď si po vyše dvadsiatich rokoch čítam ten text, pripadá mi veľmi jasnozrivý. Bolo to v roku 1991... Odcitujeme si ho:

„Vianočné posolstvo Slovákov zo srdca Európy.
„Národy, ak ste odhodlané zápasíť s nepriateľmi o svoju vlastnú budúcnosť – dokorán otvárajte dvere rozumu!“ hovorí Konštantín Filozof vo svojom diele Proglas k svätému evanjeliu.

My predstavitelia slovenskej politiky, vedy, literatúry a umenia, občania Slovenskej republiky obraciame sa v tomto sviatočnom predvianočnom čase pokoja a mieru od Kostola svätého Jána, kde je geografický stred Európy, na všetkých ľudí dobrej vôle.

Slovensko leží na križovatke

Prichádza adventný čas

Peter ŠTRELINGER

starobyľných obchodných ciest, tadiaľto viedla VIA MAGNA. Zo Slovenska plynulo do Európy bohatstvo zlata, striebra, medi i soli, ale aj bohatstvo ducha. Už v roku 863 prišli k nám sv. Cyril a sv. Metod, aby tu šíрили vieru, kultúru a poznanie. Staroslovenčina sa popri gréčtine, latinčine a hebrejčine stala štvrtým diplomatickým jazykom.

„Tisíc liet a tisíc pohrôm zakúsil strom nášho národa a my sme tu... To ušľachťovanie, ktoré sv. Cyril a zvlášte sv. brat jeho Metod zaštepili do stromu nášho národa; tá opravdová civilizácia, s ktorou Metod posadil Slovanov za stôl s veľkými vzdelanými národmi.“ Takto sebavedome rozmýšľal

o svojom národe historik Franko Viňazoslav Sasinek.

I teraz stojíme pred tvárou Európy a sveta ako sebavedomý, demokratický a pokojamilovný národ. Túžime žiť so všetkými národmi bez rozdielu v zhode, za to od nich očakávame úprimnosť, pochopenie, úctu a rešpekt.

Želanie v tomto duchu vyslovil aj spisovateľ Martin Kukučín: Nezanedbávajme mosty, ktoré sú medzi nami; stavajme ich nové, pevné a úhladné. Myslíme jedni na druhých stále, nielen v čase potreby... Zapálme slávnostne svetlá a rozložme veľké vatry lásky.“

Čas radosti, veselosti!
A tu je naše posolstvo pre dnešnú Európu veršami básnika Sama Chalupku: Zvyk náš nie je napadať cudzie vlasti zbojom: / Slovan na svojom seje, i žne len na svojom.../ Cudzie nežiada. Ale keď na naše dvere/ Zaklope ruka cudzia v úprimnej dôvere: / Kto je, ten je: či je on zblízka, či zďaleka; / Vo dne, v noci na stole dar boží

ho čaká./ Pravda bohy vydaná káže nám Slovanom: / Pána mať je nepravosť a väčšia byť pánom./ A človek nad človeka u nás nemá práva: / Sväté naše heslo je: sloboda a sláva!

Áno, tlmočili sme vtedy Európe a svetu našu túžbu po slobode a po mieri, ale aj túžbu mať svoj vlastný, samostatný, slobodný štát. Tá túžba sa o rok aj naplnila, v januári 1993 vznikla samostatná Slovenská republika. Uvedomme si však, koľko strasti si musel náš národ vytrpieť, čo všetko musel obetovať za to, aby sme boli slobodní! Naša tradičná pohostinnosť, víťanie hosťa chlebom a soľou, porekadlo, ktoré vyznávame: Host' do domu – Boh do domu!, má svoje zásady. Nemôžeme predsa otvárať svoje príbityky tým, čo považujú našu kultúru, naše náboženstvo, zvyky, obyčaje za hriešne, za nečisté a nás kresťanov – za prašivých psov. Každý humanizmus má svoje medze. Ak už sme si vybojovali svoje právo na zvrchovanosť, potom ho musíme vedieť aj ubrániť. V mene našich detí. Nezabúdajme! Ak sa pred nástupom fašizmu v Španielsku písalo v novinách, že boi o Madrid je i bojom o našu slobodu, udalosti v Paríži, zabíjanie nevinných, krv a bomby, čo tam vybuchujú, sú ohrozením aj nás, čo žijeme pri Dunaji a pod Tatrami!

Príčiny vzniku politickej sily Islamského štátu a jeho financovanie

Europolitici potrebujú sebareflexiu

Tragédiu magického dátumu – „piatok trinásteho“, prežil na vlastnej koži Paríž. Podľa legendy sa začal tento deň považovať za čierny, keď francúzsky kráľ Filip IV. uväznil veľmajstra rádu templárov Jacqua de Molay a ďalších šesťdesiat vysokopostavených rytierov práve v piatok 13. októbra 1307. V tento deň chytli, uväznili a potom mučili tisíce templárov. Po „priznaní“ ich popravili. Templári založili svoj rád po dobytí Jeruzalema v roku 1119 a boli ochrancami kresťanov pred moslimami. Nevedno, či útočníci v Paríži útok spojili s oslavou likvidácie templárov, alebo bol ich dôvod prozaickejší – a to deň konania medzinárodného futbalového zápasu Nemecko vs. Francúzsko. Jedno je však isté – Paríž zažil svoj čierny deň v novodobej histórii Francúzskej republiky.

Maroš SMOLEC – Foto: zdroj internet; Karikatúra: Lubomír KOTRHA

K útokom sa prihlásil Islamský štát (IS). V parížskych uliciach, reštaurácii a hudobnom klube našlo smrť stodvadsaťosem ľudí. Ďalší zomreli na následky zranení. Po útoku teroristov na madridské metro je to najkrvavejší útok v Európe. Preto je načase, aby sa európski lídri konečne prebudili zo svojho multikulturalistického sna, zabudli na báiky o ľudských právach, na srdcové historiky utečencov a konečne začali chrániť svojich občanov, ako je ich povinnosťou. Ak chcú poraziť takého silného nepriateľa, akým je IS, musia sa analyzovať predovšetkým príčiny vzniku a skutočnosti, odkiaľ radikáli získavajú finančné zdroje. Zatláčať musia tam, kde nebezpečenstvo vzniká.

■ ISLAMSKÝ ŠTÁT

Islamský štát je militantná vojenská organizácia, ktorá vznikla v roku 2014. Odvtedy s nevidanou krutostou svojich bojovníkov úspešne obsadila rozsiahle územia Iraku a Sýrie, stala sa nočnou morou nielen kresťanov žijúcich na Blízkom východe, no najnovšie po útokoch v Paríži aj ostatného demokratického sveta. Organizácia vznikla v roku 2002. Siaha k teroristovi Abú Mus'ab az-Zarkáwimu a k jeho organizácii al-Káida, ktorá sa odštíepila z pôvodnej teroristickej siete al-Káidy. V roku 2006 sa organizácia premenovala na Islamský štát v Iraku. Po ich pripojení sa k rebélii proti sýrskemu prezidentovi Baššárovi al-Asadovi v roku 2013 zmenila organizácia meno na Islamský štát v Iraku a Levante (ISIL), niekedy označovaný aj ako Islamský štát v Iraku a Sýrii. Počas sýrskej občianskej vojny získala od apríla 2013 organizácia kontrolu nad rozsiahlymi časťami Sýrie a v lete 2014 sa po rýchlej ofenzíve rozšírila aj do susedného Iraku. Po dobytí Mosulu v júni 2014 prijala organizácia nový názov Islamský štát a vyhlásila na dobytých územiach kalifát. Organizácia sa hlási k novej ére džihádu, pričom jej cieľom je obnova kalifátu založeného na striktnej interpretácii islamského práva šarija. Organizácia patrí k sunitskému islamu a ostro vystupuje nielen proti kresťanom, ale aj proti vyznávačom šiitskeho islamu. Od roku 2013 do súčasnosti získala v Sýrii organizácia rozsiahlu kontrolu nad provinciami Rakka, Idlib, Deir ez-Zor a Aleppo, pričom mesto Rakka prehlásila za hlavné mesto svojho kalifátu. V Sýrii má organizácia približne päťdesiat tisíc bojovníkov a v Iraku stotisíc, pričom v oboch štátoch rýchlo naberajú na sile. Mnoho bojovníkov tejto organizácie pochádza zo zahraničia, vrátane Európy, Ruska, Číny a USA.

Krátka história kalifátu naznačuje, že nejde len o teroristickú organizáciu, ale zjavne ide o zámer vytvoriť a spravovať si na dobytých územiach vlastný štát. Nejde teda o bojovníkov partizánov, ktorí sa ukrývajú v horách alebo v jaskyniach, ale podľa dostupných informácií a fotodokumentácií je to armáda pozemných vojsk operujúcich podľa tradičných vojenských postupov pechoty. Z ich pohľadu je logické, že bojujú o územia, o ktoré chcú rozšíriť svoj štát v arabskom svete. Prečo však zaútočili na území Európy, prečo práve teraz a čo ich viedlo k takejto forme prezentácie?

■ NEKONEČNÁ NENÁVISŤ

Americko-európski politici dôvody útoky nenávisťou bojovníkov

IS, prívržencov najkonzervatívnejšieho a radikálneho výkladu islamu, a potrebou pozitívne sa prezentovať medzi svojimi radovými členmi úspešným útokom za hranicami kontinentu, keďže aktuálne vojenské operácie IS najmä pod tlakom ruského bombardovania nie sú príliš úspešné. Sú to však skutočné príčiny vzniku Islamského štátu a nevidanej, ba až neludskej krutosti džihádov?

Vznik takého nebezpečne organizovaného útvaru, akým je kalifát, podmienili aj euroatlantické, povedzme ekonomicko-politické záujmy a vojenské intervencie v danom regióne. Začiatok možno nájsť v amerických vojenských operáciách v Afganistane a v Iraku. Intervenciu do Afganistanu možno pochopiť. Bola odpoveďou na krutý útok al-Káidy v New Yorku. Američania reagovali skutočne tvrdo a rázne. Ich zámer zlikvidovať hrôzovladný režim Talibanu, ktorý podporoval a možno ukrýval vedúcich predstaviteľov teroristickej organizácie, bol z ich pohľadu spravodlivý. Vojna v Afganistane sa začala 7. októbra 2001, necelý mesiac po páde známych mrakodrapov – Dvojčiek. Taliban kapituloval už v januári 2002 a mnohí jeho predstavitelia a bojovníci al-Káidy boli internovaní na neslávne známom Guantáname. Oficiálne pramene dokonca uvádzajú, že al-Káida prestala existovať ako organizácia už počas decembra 2001. Nevedno prečo teda vojská

režim plánuje tieto zbraňové systémy poskytnúť teroristickej organizácii al-Káida, ktorá však oficiálne bola zlikvidovaná na území Afganistanu už dva roky predtým. V takomto mediálnom mlynčeku málokto spochybňoval odvahu amerických vlastencov urobiť poriadok v Iraku. Proti sa vtedy postavilo Francúzsko. OSN by najskôr súhlas na intervenciu nedala. Preto sa vytvorila koalícia ochotných – štyridsiatich krajín, žiaľ, vrátane Slovenska, ktoré zaútočilo 20. marca 2003. Mnohí svetoví lídri, ako napríklad Kofi Annan, považovali vojnu za nelegitímnu. Dodnes sa vedú diplomatické i politické spory, či mali právo armády koalície ochotných zaútočiť. Výsledky vyšetrovania pred vojnou boli však zrejme. Skupina poverená prevereníím údajov používaných pred začatím zásahu (Iraq Survey Group, ISG) vo svojom záverečnom stanovisku vyhlásila: „ISG nenašla žiadne dôkazy o tom, že Saddám Husajn vlastnil zásoby zbraní hromadného ničenia v roku 2003, aj keď existujúce dôkazy z vyšetrovania, vrátane interview so zadržanými a z objavených dokumentov, ukazujú možnosť, že nejaké zbrane existovali, aj keď nie vo vojensky významnom množstve.“ (Zdroj: sk.wikipedia.com) Približne dvestopäťdesiat tisíc vojakov za dvadsaťosem dní urobilo v Iraku poriadok a 1. mája 2003 prezident G. Bush ohlásil víťazstvo. Irak porazili. Saddám Hussajn ušiel. Neskôr ho

USA a neskôr aj Spojencov, vrátane Slovenska, pôsobili ďalších trinásť rokov v rámci operácie Trvalá sloboda v Afganistane? Dnes je už zrejme, že afganské bezpečnostné zložky a vycvičená armáda nedokážu udržať poriadok v krajine. Opäť sa prebúda duch Talibanu. Demokraciu západného typu tam Spojenci nenastolili. No ekonomický benefit z toho evidentne niekto mal.

■ ILEGÁLNA VOJNA

Ešte okatejším príkladom nesprávneho postupu bola vojna v Iraku. Manipulácia faktov bola dôvodom, prečo USA vojensky intervenovali v Iraku. Celosvetové médiá uverejňovali „overené“ informácie amerických tajných služieb, že režim Saddáma Husajna ovláda zbrane hromadného ničenia a že existuje reálne riziko ich použitia. Buschova administratíva varovala, že Husajnov

■ ARABSKÁ JAR

Nielen vojensky sa dá rozvrátiť fungujúci štátny režim. Spôsoby sú aj sofistikovanejšie. Vedie ich väčšinou tajná diplomacia. Tak sa od roku 2010 v oblastiach severnej Afriky a Blízkeho a Stredného východu rozšírila tzv. Arabská jar. Išlo o povstania proti vtedajším režimom, ktoré vykazovali jednoznačné známky diktatúry. Na druhej strane však dik-

Reštaurácia, v ktorej zomierali nevinní.

tátori dokázali zabezpečiť v štáte bezpečnosť, poriadok, relatívnu ekonomickú stabilitu. Rozsiahle civilné protesty sa rozohoreli vo väčšine arabských krajín. Najvýznamnejšie vznikli v Egypte, Alžírsku, Jemene, Jordánsku, Bahrajne, Sýrii a Líbyi. Takmer vo všetkých štátoch sa snažili vtedajšie vládnuce režimy potlačiť protesty silou, čo však zväčša viedlo k ešte väčšiemu zostreniu napätia. Dokonca v Líbyi a v Sýrii k otvorenej občianskej vojne, ktorá pretrvávala dodnes. Pri revolúcii v Egypte padla takmer tridsaťročná vláda prezidenta Husního Mubáraka, v Líbyi padol Muammar Kaddáfí. Ak sa politická situácia nepozdávala vplyvným mužom, potom začali úradovať opäť bomby. Konkrétne letecké bombardovanie NATO na vládne ciele v Líbyi. Samozrejme, s takouto podporou nemal oficiálny režim plukovníka Muammara Kaddáfího šancu. Režim padol a Kaddáfího zastrelili povstalci na ulici. Vo viacerých krajinách pretrvávajú nepokoje dodnes a ich výsledok nie je istý. Celkovo si v arabských krajinách doteraz vyžiadali vyše stotridsaťštyritisíc obetí, vrátane najväčších konfliktov v Líbyi – vyše tridsaťtisíc mŕtvych, a v Sýrii okolo stotisíc mŕtvych. (Zdroj: sk.wikipedia.com) A tu vznikol exodus moslimských utečencov smerujúcich v miliónoch cez Turecko do Európy.

■ ROZVRÁTENÝ KONTINENT

Z uvedenej krátkej historickej exkurzie posledného desaťročia po severoafrikom a blízkovýchodnom kontinente je zrejme, že táto oblasť je rozvrátená. Diktátorské režimy boli síce zvrhnuté, ale demokracie západného typu sa neujali. V mnohých štátoch zúria občianske vojny, v mnohých štátoch vláda nedokáže ovládať celé územie, na mnohých územiach panuje anarchia. A to je živná pôda pre radikalizáciu a vznik omnoho nebezpečnejších nasledovníkov Usáma bin Ládina. Vznikol priestor pre Islamský štát. A po rokoch vojenských intervencií, leteckých náletov, samovražedných útokov, občianskych nepokojov, po rokoch prelievania krvi sa euroatlantickí politici čudujú z krutosti bojovníkov IS. Nechápu, že sa opášu výbušninou a dokážu zomrieť.

No a ani ľudská zloba, nekonečná nenávisť či pomsta v súčasnosti nestačia na to, aby niekto tak premyslene a nebezpečne zaútočil ako v metropole Francúzska. Nieto ešte, aby si niekto dokázal riediť štát a odolávať leteckým útokom západnej koalície a najnovšie aj Ruskej federácie. Tu už viera nestačí. Nastupuje organizácia, administrácia a inštitúcia. A na jej riadenie potrebujete finančné zdroje.

Európski politici už najskôr príčiny pochopili. Teraz by sa mali zamyslieť nad tým, prečo je Islamský štát taký silný? Odkiaľ získava na svoju vojenskú činnosť peniaze? Ako alebo kto ho financuje? Za zmienku v tejto súvislosti stoja slová ruského prezidenta V. Putina, ktorý na konferencii krajín G20 uviedol, že s Islamským štátom obchodujú jednotlivci z vyše štyridsiatich krajín sveta a niektoré dokonca zo zoskupenia krajín G20 (!!!). Putin nastolil na naliehavej potrebe zamedziť nezákonnému obchodu s ropou zo strany Islamského štátu. „Ukázal som

svojim kolegom fotografie zhotovené z vesmíru a z leteckých prieskumov, ktoré jasne ukazujú rozsah nelegálneho obchodu s ropou a ropnými produktmi,“ povedal. „Kolóny cisterien sa na nich tiahnu desiatky kilometrov a z výšky štyroch až piatich kilometrov to vyzerá, ako keby išli až za horizont,“ dodal a prirovnal ich k bežným potrubiam na ropu. Ruský prezident konkrétne osoby a štáty nemenoval. Naznačil však, že niečo vie. Napokon aj redaktorka Veronika Ostrihoňová z TV Markíza v Hlavných správach zo 16. 11. 2015 uviedla zaujímavé prepojenie: „Kalifát kontroluje väčšinu ropných zdrojov v Sýrii a Iraku. Svoju úlohu v tom hrá aj Saudská Arábia. Podporuje radikálnych islamistov a medzi nimi sú aj extrémisti. Iróniou je, že najväčší spojenec Saudskej Arábie je Amerika. (...) Amerika Saudskú Arábiu potrebuje kvôli ropu, ale aj kvôli udržaniu situácie v regióne.“

■ ZMENA BOJA

Do čierneho piatku 13. novembra 2015 bol Islamský štát nebezpečný na Blízkom východe. Teraz sa ho obávajú všetci Európania. Aj bezpečnostní analytici naznačujú, že IS mení spôsob boja a bude pôsobiť na svojich prívržencov práve krutými teroristickými akciami. Napokon najnovšie vyhrážky IS smerom k západným demokraciám to potvrdzujú. Minulý týždeň sa vodcovia konkrétne vyhrážali, že rovnako ako v Paríži zaútočia aj v ostatných krajinách, ktoré sa podieľajú na bombardovaní ich pozícií, vrátane USA. Američanov chcú napadnúť dokonca priamo v srdci ich národného štátu – vo Washingtone.

A tu do kola geopolitických udalostí vstupuje aj na Slovensko. Sme členom Európskej únie aj NATO. Zúčastňovali sme sa na vojenských aktivitách na Blízkom východe. Našťastie sme mimo hlavnej imigrantskej trasy utečencov z arabského sveta. Túto pozíciu musíme zúročiť. Neustúpiť z pozícií nekompromisného odmietania utečeneckých kvót a nepustiť na Slovensko žiadneho neprevereného imigranta. Lebo exodus utečencov využije Islamský štát. Ak ho priamo neorganizuje. Jeho bojovníci sa infiltrovať do utečenec-kých vlín, aby v Európe mohli vytvoriť alebo podporiť už vytvorené teroristické bunky a zasievať strach na našom starom kontinente. Je pravdepodobné, že jeden z útočníkov prišiel do Európy ako utečenec. V Grécku sa objavil jeho pas 3. októbra, evidovali ho aj v Chorvátsku. A 13. novembra vraždil vo Francúzsku. Organizátor útoku – moslim z Belgicka – dokonca prechádzal do Európy cez Grécko a následne sa voľne pohyboval po štátoch Únie.

Otázka už teda neznie, či prichádzajú, ale koľko ich prišlo a koľko ešte príde. Odpovede neexistujú. Európski politici zlyhali. Nenačúvali hlasom tajných služieb. Zlyhali, lebo sa správali podľa multikulturalistických póz „ľudskoprávneho“ sektora, ktorého tiež niekto dotuje miliónmi dolárov. Dnešná realita je dôvodom na tvrdú sebareflexiu nemeckej kancelárky A. Merkelovej a ostatných europolitikov, ktorí ohrozujú naše životy. Kto je teda skutočne zodpovedný za smrť nevinných Francúzov?

Anton SEMEŠ: Od začiatku ma Korec fascinoval úžasným rozhľadom

Kardinál Korec opora cirkvi a národa

Prečo sú na Slovensku viac známi disidenti, ktorí nechceli samostatnú Slovenskú republiku? Prečo v súčasnosti chýbajú také osobnosti, akými boli Štúr, Štefánik či Korec? Prečo je nebezpečné byť slovenským vlastencom? Ako mohlo byť povstanie národné, keď jeho aktéri niesli československé vlajky? Na tieto i ďalšie zaujímavé otázky zo slovenského národného života a života kresťanského disentu sa zhovárame s bývalým politickým väzňom a blízkym spolupracovníkom kardinála Jána Chryzostoma Korca Antonom Semešom.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: autorka

• **Ste človekom, ktorý prežil väzenské peklo podobné ako zosnulý kardinál Ján Chryzostom Korec. Erudovane sa venujete dávnej slovenskej histórii. Ale ani naše najnovšie dejiny nie sú očistené od ideologického nánosu nedávnej doby, ktorej ste júcim svedkom. Ako z tohto pohľadu hodnotíte prínos kardinála Korca?**

Korc bol jezuita a ešebáci sa jezuitov báli ako dobre organizovanej sily. S jezuitmi som sa prvýkrát zoznámil v Podolínci, kam nás pozvali po známej Barbarskej noci v roku 1951, keď zatvárali kláštory. Sledoval som ich. Oni nie sú rehoľ. Rehole majú prísny režim modlitieb, oni nie, lebo sa museli venovať apoštolátom. Oni sú spoločnosť. No a v Podolínci nás hneď na druhý deň od nich oddelili na chodbe zhotoveným vysokým plotom. Štátna bezpečnosť mala plán, ako nás zlikvidovať. Ale jezuiti sa nevzdali. Už na tretí deň pátri povedali: Chlapci, aký význam má báť sa? Sme v rukách Božích. Či nás tu nechajú alebo zajtra vo vagónoch vyvezú na Sibír, dokončíme vaše štúdiá. Lebo mnohí nemali skončené štúdiá. A oni ich dokázali tak pripraviť, že o tri mesiace porobili skúšky a uzavreli si semester.

• **Len jezuiti?**

Práve že nie. Ja som bol salezián, pravá ruka profesora Ernesta Macáka. Napísal Zápisky spoza mreží. Poveril ma, aby som počas služby jednu dosku na plote uvoľnil a takto sme sa stretávali, tam sa mnohí zoznámili aj s Korcom. Ale potom nás mladých odviezli stavať priehradu, a keď som sa vracal z Jáchymova na jeseň v roku 1956, zachytil som, že Korec býva v Bratislave.

• **Všeobecne sa vie, že bol opravár výťahov...**

Nuž, táto služba nebola komunálne podchytená, nikto ich nekontroloval. Urobili objednávky a mali voľno. Už po dvanástej išli domov a mohli študovať.

• **Aj vy ste boli v tejto skupine?**

Nie, s Korcom som sa zoznámil až v roku 1968 na Diele koncilovej obnovy. Schádzali sme sa u kapucínov a tam sme sa aj zoznámili. Býval iba sedemsto metrov odo mňa. Chodieval som k nemu vždy počas Televíznych novín. V tom čase nebola vonku ani noha. Na poschodí, kde býval, boli tri byty. Z jedného oproti ten jeho iste snímali. Chceli predsa vedieť, kto tam chodí. Korec bol opatrný. Známa je fotografia z jeho bytu – na stole bol podstavec s rúrou a cez tú rúru sa zhováral s hosťom, aby ich nemohli odpočúvať. Aj hudbu vtedy zvykol púšťať...

• **Ako na vás Korec zapôsobil?**

Učaroval mi. Keď som prišiel k saleziánom v roku 1946, stal som sa zástupcom vedúceho knižnice. Keď som zbadal knižnicu s tri a pol tisíc výtlačkami, tak som si povedal, že týždenne prečítam tri knihy. A zistil som, že Korec robil to isté. Mal obrovské množstvo informácií a úžasnú pamäť. On bol živá encyklopédia. Prekladal najlepšie veci z nemčiny. V roku 1971 Silvester Krčmery dal návrh, aby sme skúsili založiť Samizdat pre naše potreby. Už sa vedelo, že to funguje aj inde vo svete, ale nemal sa toho kto chytiť. V tom čase som mal miesto vo Výskumnom ústave prefabrikácie neďaleko Zlatých pískov a mal som na starosti zásobovanie. Vlastnil som električku na celé mesto, kľúč od zadnej brány, čiže ku mne mohli nepozorovane chodiť ľudia. A mal som neobmedzené množstvo papiera na tlač. Stretol som aj skvelých ľudí, ktorí mi poradili, ako čo zariadiť, takže aj v Prahe sme začali tlačiť Katolícky samizdat. Fungoval celé roky. Ale boli sme opatrní. Najviac papiera sme posielali po dva kufríky – vlakom ako batožinu.

• **Na čo z tohto obdobia si najradšej spomínate?**

Karol Kengber bol počas prvej Slovenskej republiky vedúcim kňazom v Dóme sv. Martina. Zo Španielska získal Bleskový katechizmus a ten som vydal. Okamžite jeden kňaz z Ponitria zobral päťsto kusov, lebo to bola jedinečná šanca, ako rýchlo cez katechéty súkromne u rodičov učiť náboženstvo. A kňaz už len deti preskúšal. Aj Korcovi sa to veľmi páčilo, ale jezuiti mali vždy vyššie ciele – inteligenciu. Pre vysokoškolákov napísal Filozofiu prírodných vied. Po literatúre tohto druhu bol taký hlad, že sme nestačili tlačiť. Tie knihy sa aj prepisovali. Kniha nebola veľká, bolo to jeho filozofické krédo. On sa chystal na to, že ako budúci kňaz bude pracovať s vysokoškolákmi. Jeho zaujímali len špičky. Iní jezuiti boli schopní robiť aj so stredoškolskmi. Kurzy, hodiny atď. Pre mňa osobne znamenalo úžasné plus, že som sa dostal k takému intelektuálovi. Nabíjal ma informáciami, povzbudeniami. Bol to skutočne dar. Fascinoval ma pri debatách úžasným rozhľadom.

• **Ale keď to zoberieme z dnešného pohľadu, Korec sa zrejme musel rozišť s jezuitmi. Jeho postoj v kauze Bezák sa nezhodoval s tým, ktorý prejavili jezuiti.**

On sa s jezuitmi nerozišiel. Lebo jezuiti sa rozišli, keď im zobrali kláštory. A to je dôležitý moment. Termín rozišli sa nemôžeme v tejto súvislosti použiť.

• **Ale predsa existovala akási animozita medzi Korcom a niektorými ľuďmi, s ktorými v minulosti spolupracoval. Jednoducho tú líniu vidíme na vzťahu k Slovensku a k národu. Napríklad Jukl a Krčmery zastávali čechoslovakizmus.**

Boli propražskí...

• **A Korec bol tuho národne orientovaný. Ako sa to medzi nimi prejavovalo?**

Celý fígel bol v tom, že Jukl mal otca Čecha, ktorý učil na Stavebnej priemyslovke. Manželku si zobral zo stredného Slovenska. Teda Vlado Jukl sa narodil ako čechoslovák a nečudo, keďže jeho otec z toho ťažil na konci prvej republiky i za Slovenského štátu,

lebo podpísal lojalitu a mohol ďalej učiť. Silvo Krčmery zasa študoval v Prahe medicínu. A u Krčmeryovcov vždy bola tendencia prisť sa na vládnucu moc. Tak to bolo za Uhorska a potom aj za Česko-Slovenska. Silvov najstarší brat Karol bol právnik. Poznal som jeho otca. Nieko sa s ním koncom vojny spojil a jeho syn Karol potom odišiel na návštevu na naše veľvyslanectvo v Španielsku. Týždeň bol v Madride a potom odišiel na Gibraltár. Tam sa skontaktoval so styčným dôstojníkom pre Európu a odletel anglickým lietadlom do Londýna s depešou pre Beneša. Spravodajská služba sa o to postarala. Je to aj literárne podchytené. Oni vedeli, že zasa sa obnoví Česko-Slovensko, že veľmoci a slobodomurári nedovolia žiadne právo na sebaurčenie pre Slovákov, nijakú Slovenskú republiku. Tam je toto pozadie. Karol sa nikdy nevrátil, potom pracoval vo FAO. Zo synovcov bol najmladší Vlado, lekár, a medzi ním a najstarším Silvom bola Mária, tiež lekárka. Otec ich vyslal študovať do Prahy, aby sa „stratili“. Lebo ich otec, jediný z tridsiatich zatknutých, bol v Bratislave prepustený. Zrejme musel podpísať spoluprácu. Chodil po svete, mal všetky výhody. Jeho syn Vlado sa pochválil, že na Floride chodil do súkromnej anglickej školy pre cudzincov. Bol mimoriadne nadaný.

• **Aký bol vzťah medzi Korcom a Silvestrom Krčmerym?**

Na vysokej úrovni. Korec ako biskup zistil, že Krčmery s Juklom sú pokračovateľmi Kolakovičovho laického apoštolátu. Ani jeden z nich sa neoženil. Vlado Jukl sa neskôr stal kňazom. Tajne ho vysvätil kardinál Korec. Silvo nikdy nechcel byť kňazom. Korec bol prekvapený, že sú aktívnymi apoštolmi. Rozhodol sa, že sa zamera len na svätenie kňazov. Jezuiti ešte do roku 1951 mohli si dať tajne vysvätiť svojho biskupa, no nechali to tak. A saleziáni tiež mohli mať biskupa, to nebol problém. Ale v starom režime zanedbali prípravu na tvrdé prenasledovanie. Bohoslovci i ďalší, čo tajne študovali, mohli byť vysvätení už len v rámci skrytej cirkvi. Ani Korec nemal dokončené teologické štúdium. Keď všetkých zlikvidovali, v Čechách navyše ochorel páter Marko, jezuita poverený od provinciála. Hľadal medzi bohoslovcami, ktorí boli na slobode, vhodného adepta a našiel Hnilicu. Rozhodol sa teda pre Hnilicu a Korca. Korec si nechal tri dni na rozmyslenie, lebo sa pýtal sám seba, či to zvládne. Najskôr ho vysvätili za kňaza a o pol roka za biskupa. Hnilicu potom previezli na gumovej lodke do Rakúska. Už bol naňho vydaný zatkyak.

• **Korec však zostal a aj nad ním sa zavrelo nebo.**

Keď Korec zistil, že po ňom idú, tak vysvätil Kalatu a on Dubovského. Kalata sa usadil v Košiciach, robil laboranta v nemocnici. Cirkve sa v tom čase držala zásady, keď sa nad tebou stahuje sieť, rýchlo odovzdaj biskupské svätenie ďalšiemu. Dubovský, keď zistil, ako funguje skrytá cirkve, zamestnal sa v Prahe a tam sa stratil z dohľadu slovenskej ŠtB. Jezuiti, fran-tiškáni, saleziáni museli mať záruku od predstaviteľov, že doštudovali tajne. Biskup Korec bol najprísniejší vatikanista. Prečo? Pre svedomie. Aby ho raz nieko nenapádal. Lebo prišla sloboda a veľa mudrcov začalo hovoriť, že to mali tak a tak robiť.

Politický väzeň Anton SEMEŠ.

• **Prečo Korca zavreli?**

Nieko ho nepriamo prezradil. Nasadili naňho ľudí. Hoci prijímal minimum návštev, mapovali jeho činnosť.

• **Korec je úžasná postava v dejinách slovenského národa. Prežil niekoľko režimov, nikdy sa nespreneveril Bohu a národu, a predsa v deň jeho smrti niektorí novinári písali o ňom ako o kontroverznej postave, lebo vraj obdivoval Tisov režim, Slovenský štát...**

To sú všetko nepriatelie cirkvi, čechoslováci a Tretí sektor či odbojanci Tretieho sektoru. Korec pochádzal z Horného Ponitria, a to sú najtvrdší Slováci, ktorí sa prejavili na konci vojny. Pravda, okrem Ružomberčanov. Keď sa pozeráme na kardinála Korca, ten skutočne vyzrel v národe a že doňho bijú, je len dôkazom toho, že bol originálnym verným kresťanom Kristovi a originálnym Slovákom verným svojmu národu. Keď SNR odhlasovala Deklaráciu o zvrchovanosti SR, o dva dni neskôr sa pridala Konferencia biskupov Slovenska. A bol to veľký boj, lebo biskupi chceli zostať neutrálni. No hneď na druhý deň prišli za kardinálom Korcom Krčmery s Juklom a žiadali ho, aby sa od toho dištancoval. On ich vyhodil. Ale v KDH Anton Neuwirth presvedčil poslancov. Povedal, že lepšie nám bude s Čechmi žiť, ako keď budeme samostatní.

• **Čo to je tvrdý Slovák?**

Národné povedomie v rodinách. Dobrí učelia a kňazi, ktorí sa starali o mládež.

• **Ale dnes takých ľudí nazývajú extrémistami.**

No samozrejme, nepriatelie hneď každého „oštemplujú“, že je extrémista, fašista atď. Pričom to o fašizme rozhodli v Moskve. Že všetky režimy, ktoré sú proti komunizmu, sú fašizoidné. Takže všetci sú len fašisti a klérofašisti. Veď keby tí „klérofašisti“ boli len trošku podľa zákona tvrdí, tak nejestvuje povstanie. Šaňo Mach vedel o dohode so Stalinom, vedel, že nezabránime behu udalostí. Navyše biskup Korec bol dva roky formovaný v noviciáte v Ružomberku, a to je mesto Hlinkovo. Gymnázium dokončil v Ružomberku a skúšky skladal v Kláštore pod Znievom, lebo tam bol Hrušovský riaditeľom. Tam sa stretli všetci vyhodení zo škôl, ktorí boli za Hlinkovu stranu. V takom prostredí sa k nim nepriateľstvo nedostalo. Pociťovali Slovensko ako svoju domovinu a žiadne Česko-Slovensko, ktoré nás chcelo počesť.

• **Prečo sme sa tak vzdialili tomuto národnému duchu a prečo nevieme my Slováci sami seba pochopiť?**

Lebo za päťdesiat rokov vypadla výchova ďalších generácií. Niet jej nositeľov. Je tu však prvý náznak. Posledné dva roky sa vynára historik Martin Lacko. Skončil školu, vyrástol

v archíve, objavil obrovské množstvo materiálu a začal hovoriť pravdu. Nebolo to Slovenské národné povstanie, lebo sa povstalo proti štátu. Vyvesili čs. vlajku a vyhlásili Československú republiku. A oni toto dnes nechcú počuť. Na Slovensku nebolo gestapo, v Čechách áno. Tuka povedal Hitlerovi, že nechce mať úradovne gestapa, a führer s tým súhlasil. Keby boli na Slovensku úradovne gestapa, žiadne povstanie by nevzniklo. Vychytali by všetkých čechoslovákov, boľševikov a agentov, lebo oni to vedeli robiť. A toto nikto neeviduje, ani Kamenec. Len dookola hovoria: zločinci, zločinci... Ďalej je tu mladý Róbert Letz. Po otcovi získal veľkú knižnicu. On je rodený historik. Lacko dosť riskuje, Letz učí, je senzáčný.

• **Z toho vyplýva, že tí, ktorí nemajú národné povedomie, sú nevzdelanci?**

Nedostali sa k prameňom. Lebo knižnice boli vyrabované. Táto mladá generácia má šancu. O päť-šesť rokov, keď vypadne Kováč a celá tá československá garda. A ak vláda nedovolí, aby v Historickom ústave SAV boli zamestnaní čechoslováci. Ale keď nemáte ľudí, je zbytočné filozofovať.

• **Je tu aj Ivan Mrva.**

On vydáva knihy, ale nevystupuje verejne ako Lacko. Venuje sa aj SNP, a to je boľavá otázka...

• **Nedávno mal skvelý článok vo Svedectve o konci SNP.**

To je nádherný článok. To dosiaľ nikto nenapísal. Ale aj Mrva keby nesedel v archíve, tak nič nevie. Sú i ďalšie svedectvá. Ľubľanka je k dispozícii.

• **Čo je Ľubľanka?**

Sídlo KGB v Moskve. Nachádza sa vo štvrti, ktorá sa tak volá. Podstatné je, že sa vynorí nová generácia, lebo nie je možné obsadiť Historický ústav bez schopných ľudí. Aj otec Korec mi neraz povedal: Venujte sa tým ľuďom, aby nám narástli nové postavy. Lebo ak s nimi nebudete debatovať, nebudete ich zásobovať literatúrou, tak zostanú ako samorasty. Ale my chceme, aby boli dynamickí, kreatívni. Korec to bola myslia hlava. Mali sme aj druhých, ale boli za hranicami. Korec sa venoval vysviacke kňazov, vysvätil okolo stodvadsať bohoslovcov, lebo pochopil, že treba ľudí. Nikto nevedel, ako sa bude režim správať.

• **Vyčítal Vatikánu jeho ostpolitik.**

Casaroli naletel, myslel si, že rokuje s diplomatmi. On nevedel, že rokuje so školenými komunistami, s ešebákmi. Korec vedel, že Casaroli nás vedie do bludnej uličky. Vysvätenie štyroch biskupov považoval za úspech. Nebol to úspech. Pretože olomoucký žil tajne s jednou ženou, a ani slovenskí neboli bez škvrny. Takých štát odporúčal za biskupov, aby mohli cirkve ľahšie rozložiť zvnútra.

• **Ono sa to neskončilo. Na cirkve sa útočí v celosvetovom meradle. Nemal by Vatikán organizovať synody aj o príprave nových kňazov?**

Vatikán sa nestará ani o prípravu biskupov, ktorých vymenúva. Pokiaľ cirkve, kňazi a biskupi nebudú pre vysokoškolákov organizovať v horách uzavreté trojdňové posiedky, nič sa nezmení. Môžu to byť aj duchovné cvičenia, ale to musí cirkve zaplatiť, aby prišli. Toto cirkve programovo nerobí. Tam treba investovať, lebo to sa raz vráti. Budeme mať kňazov a jedinečných intelektuálov. Azda aj nových Korcov. S otcem Korcom som sa bol pred smrťou rozlúčiť. Stratil zrak a vnímal len moju postavu. Vedel – cítil, že životná púť sa mu zvažuje do bodu Omega (Kristus). Na rozlúčku mi dal svoje požehnanie a ja som pobozkal jeho biskupský prsteň...

Vítazný kôň Nikas mal v odobratých vzorkách zakázané látky

Veľká aféra Veľká pardubická

Peter ŠTRELINGER – Foto: autor, internet

Športový svet zaplavujú aféry, týkajúce sa dopingu. Azda najväčšia je spojená s ruskými atlétmi, ktorí boli vyradení z budúcoročnej účasti na olympijských hrách v Brazílii. A samozrejme, ak sa už píše o dopingu, každý si spomenie na amerického cyklistu Armstronga, ktorý pre preukázané dopovanie prišiel o všetky svoje triumfy a tituly na Tour de France. Ale tentoraz sa nebudeme venovať populárnej cyklistike, ale dosti-hom. Šokujúca správa prišla z Českej republiky: je podozrenie, že po analýze vzorky moču víťazného koňa Veľkej pardubicej Nikasa boli preukázané zakázané látky!

Spočiatku to bola iba „šuš-kanda“, ktorú, samozrejme, vyniesli médiá. Lenže v piatok 13. októbra 2015 vydal Jockey Club Českej republiky oficiálne vyhlásenie, že správa je pravdivá a že šampión Veľkej pardubicej neprešiel dopingovým testom, ktorý analyzovalo laboratórium Deutsche Sporthochschule Köln – Institut für Biochemie. Túto správu dostal sekretariát Jockey Clubu 9. 11. 2015, že tri vzorky boli pozitívne. „Týka sa to aj koní Čáriray a Nikasa, ktoré trénuje Stanislav Popelka,“ informoval prezident Jockey Clubu JUDr. Ing. Jiří Charvát v Českej televízii.

■ PUSTÉ SRDČKO

Médiá vycítili aféru: okolo malej konskej stajne Srdéčko v obci Hvozď na Prostějovsku začali obiehať novinári. „Hmla, chlad, ponuro panujú na Srdéčku... Tréner Popelka sa kamsi stratil, nikto nechce podávať žiadne informácie,“ čítal som v jednom z českých denníkov, ktorý tam vyslal svojho redaktora, aby získal najčerstvejšie informácie a ešte väčší rozprúdil aféru okolo dopingu z Veľkej pardubicej. Novinári majú už všetko jasné: Nikas príde o víťazný veniec, majiteľ o dvojmiliónovú prémie, tréner dostane dištanc a poriadne masťnú pokutu. Všetko sa krúti okolo osudu nešťastného džokeja Marka Stromského, ktorý sedel v sedle víťazného koňa. Vraj sa opakuje situácia z roku 2008, keď jazdil na koňovi Amant Gris. Vtedy tiež jednoznačne vyhral Veľkú pardubickú, ale pre porušenie pravidiel, teda nesprávne obidenie točného bodu, koňa a jazdca vtedy tiež dodatočne diskvalifikovali. Napokon si odniesol vavrín druhý kôň v poradí – belka Sixteen s jazdcem Bartošom. Bola to vtedy prvá Pardubická steeplechase, ktorá sa dobehla v traťovom rekorde pod deväť minút. Na ďalší rekord musela „pardubická“ čakať až do roku 2015. A bol to práve Nikas s jazdcem Markom Stromským vo fantastickom čase 8:55,29 min. Bolo to naozaj neuveriteľné: sledoval som tohtoročné dostihy v televízii. Kone padali na prekážkach ako muchy, odpadávali jeden po druhom aj hlavní favoriti.

„Nikas skákal vynikajúco!“ vravel po dostihoch nadšene Marek Stromský v cieli. „Mal v sebe silu a energiu, letel sám, ani som ho nemusel poháňať. Tiež som si neuvedomil, že ideme tak rýchlo a že pokoríme traťový rekord Veľkej pardubicej!“ A všetci boli šťastní, tréner Stanislav Popelka, majiteľ Nikasa Kupka... Ale aj priatelia a priaznivci, ktorí prišli svojho favorita podporiť autobusom z Hvozdu a okolia.

■ DOBRÝ TIP

Náhoda a moje zdravotné problémy spôsobili, že som sa nedávno ocitol v prostějovskej nemocnici na operácii. Tam na chirurgii ležal na vedľajšej posteli Juro Fiala, nadšený propagátor športu z Brežska od Konice, bývalý aktívny atlét – bežec na dlhé trate, cyklista, amatérsky fotograf a dokumentarista, ktorý mal v nemocnici so sebou album fotografií z Veľkej pardubicej. Ten mi rozprával o okamihoch, ktoré zavládli po víťazstve Nikasa.

„Samozrejme, všetci sme si stáli na Nikasa! Takže skoro každý z nás šiel domov o čosi bohatší. Lebo Nikas nemal ten najvyšší kurz. Dominovali iné kone, iní známi

jazdci, mladý Váňa, minuloročný víťaz Faltejske... Standa Popelka vypálil všetkým rybník!“ Hovoril mi o tom, ako sa v hostinci u Popelku po návrate až do druhého rána oslavovalo.

„Vieš, ten Popelka je pracovitý, čestný chlap, zažratý do koní... Aj jeho otec bol taký, ten prvý začal vo Hvozde chovať dostihové kone, po ňom to prebral jeho syn, on vybudoval Srdéčko. Nie sú v tom veľké peniaze, nijaký obrovský miliónový kapitál. Ale nadšenie, zaujatosť pre vec, pre kone, ctížiadosť dokázať, že sa dá uspieť aj čestným spôsobom.“

■ SOBOTA VO HVOZDE

Odišiel som z nemocnice, ale na rozprávanie môjho spolupacienta Jiřího Fialu som nezabudol. A potom odrazu bum, aféra s dopingom. Šokovala ma tá jednoznačnosť, aj keď vlastne dosiaľ, napriek výsledkom prvého testu z Nemecka, nie je ešte nič potvrdené. Zbystiril som pozornosť: a od prvej chvíle som o tom začal pochybovať. Čítim v tom, nech mi všetci odpustia, čo so mnou nesúhlasia, „habaďúru!“ Komplot. Netrvám na tom, možno sa mýlim, ale kým sa to všetko nepotvrdí, musí predsa aj v tomto prípade platiť prezumpcia neviny!

Hneď som sa pokúšal dovolať svojho priateľa Fialu a zohnať kontakt na trénera Popelku, aby som ho navštívil. Ozvala sa vo mne stará vášeň a srdce investigatívneho reportéra, ist' sa o pravde presvedčiť priamo na miesto – teda do Hvozdu na farmu Srdéčko!

Vedel som, že tréner Popelka odmietol novinárov, že má príkaz nepodávať nijaké informácie, ale povedal som si, skúsím to, pre slovenské noviny predsa neplatí informačné embargo. Som poverčivý, tak v piatok trinásteho som preto ostal trčať doma, snažil som sa dohodnúť si stretnutie telefónom. Lenže sobotné ráno zasvietilo slniečko, sľubovalo nádherný čas... Bývam od Hvozdu dvadsať kilometrov. Nuž som sadol do svojho starého fiata. Mierne zvlnená krajina po pár kilometroch, hneď za kúpeľmi Slatnice, prechádza do kopcov. Obec Hvozď podľa názvu znamená nielen v slovenčine, ale aj v češtine temný hlboký les... Klukaté úzke cesty, na každej zákrute striehnu na vás zbojnici. V minulosti to vraj tak aj bolo. Dnes už nie. Bol som tam prvýkrát, ale krajina bola môjmu zraku i duši blízka... Medzitým počas cesty prišla do môjho mobilu esemeska, že pán tréner Stanislav Popelka sa rád so mnou stretnie, aby som za ním prišiel na Srdéčko.

■ ČOKOLÁDA PRE ŠAMPIÓNA

Zaparkoval som auto pred prízemnými hospodárskymi budovami. Okolo na lúke sa pásli kone. Vyšla mi oproti sympatická mladá žena, vraj aby som chvíľu počkal, tréner Popelka čoskoro príde. Zatiaľ mi poukazovala stajne. V jednej z kôji bol ustajnený aj náš Nikas. Pokojne po mne pokukával, ľahostajný voči tomu, aká je okolo neho práve mela. Mal som pocit, akoby ten kôň dával najavo, že sa ho to vôbec netýka. No – osobnost! Šampión!

Tréner Stanislav Popelka mal ustarostenú tvár. Ani ho nebolo treba do ničoho nútiť, hneď sa rozhovoril. Bolo vidno, že je unavený, nevyšpatý, priznal sa, že je z toho „na práškoch“.

„Prosím vás,“ vysvetľoval mi, „to by som musel byť poriadny hlu-pák, magor, aby som dal koňovi pred dostihmi nejaký doping. Veď Veľká pardubická je pod prísnyim dohľadom odbornej verejnosti aj médií. Nebudem sa predsa likvidovať, ničť si kariéru! A ešte ani nevedieť, čo tým získam?!“ argumentoval.

„Čo za látky sa tam našli?“ pýtam sa ho. Pokrčil plecami, vravel, že to sa presne nevie, sú to iba domnienky. Ale po chvíli dodá, že to už bolo v médiách, preto niet čo tajiť: Česká televízia s odvolaním sa na dobre informovaný zdroj uviedla, že šlo o alkaloidy kofeín a teobromín, ktoré sú obsiahnuté v káve a čokoláde... Sú to však zakázané látky považované za doping!

„Ako sa to dostalo do tých koní?“ pýtam sa prekvapene ako laik.

Tréner pokrčil plecami: „Asi s kŕmením niekoľko hodín pred štartom Veľkej pardubicej... Nevie-m o tom, muselo sa to stať bez môjho vedomia!“

Usmial som sa, spomenul som si na detektívky anglického džokeja a spisovateľa Dicka Francisa.

„A čo keď to vášmu Nikasovi dal niekto zámerne?“ V dnešnom zvichrenom svete nemôže si byť človek ničím istý. V jazdeckom športe tiež jestvuje boj o pozície, konkurencia isto nekoná iba v rukavičkách. Každý chce vyhrať Veľkú pardubickú, ale víťaz môže byť iba jeden!

„To máte pravdu, ale ja so všetkými vychádzam korektne. Nemám nijakých nepriateľov ani medzi chovateľmi koní, ani medzi trénermi a džokejmi!“

Tréner Nikasa na túto tému odmietol vôbec diskutovať. Nepripúšťal, že ho niekto chcel poškodiť zámerne. „Čo by z toho mal? Kto by riskoval takéto svinstvo?“

Skúšal som argumentovať bohatými chovateľmi, majiteľmi z centra, z hlavného mesta, ktorých porazil on a jeho malý jazdecký a konský fenomén zo Srdéčka, z kúta Prostějovského okresu. „Jestvuje predsa všemocná konská lobby, nie?“

Odmietavo krútil hlavou. Ak sa vraj niečo také stalo, naozaj za to nesie zodpovednosť iba on sám, nikto iný. Ale ako je to vraj možné, ako sa to stalo? A „cui prodest“? Komu by to prospelo?

Uvažovali sme nahlas. Krmivo – granulý, údajne berie od poľského dodávateľa, ale všetko je vraj overené, je to vyrobené certifikovaným anglickým výrobcom. Napokon, aj ten dodávateľ, aj výrobca, ak sa zistí, že je to kontaminované z toho krmiva, prídu o biznis. Nikto viac od nich žiadne krmivo pre kone nevezme!

Látky, ktoré sú prítomné v čokoláde a kakau? A čo ak to Nikasovi podal niekto počas jeho defilé pomedzi špalier divákov? Stačí za hrst prášku, ktorý obľazol unavený víťaz, jeden-dva čokoládové bonbóny?! Lebo pri odbere vzoriek už sa nič nemohlo stať, všetko sa dialo pod dozorom dopingového komisára!

„Mohlo to nejakú ovplyvniť výkon Nikasa na dostihoch? Skákal lepšie cez prekážky?“

„V nijakom prípade!“ odmietol tréner Popelka. „To by museli byť úplne iné preparáty, ktoré by zvýšili výkonnosť koňa! Veď zatiaľ nevieme, ani aké množstvo bolo v tej testovanej vzorke A?! Verím v spravodlivosť, verím v pravdu, preto sme o analýzu

Šampión kôň Nikas a víťazné gesto džokeja Marka Stromského v cieli Veľkej pardubicej...

Tréner Stanislav Popelka uprostred svojich priaznivcov z rodného Hvozdu.

tej druhej vzorky B požiadali laboratórium v anglickom Newmarkete... O tri týždne by nám mali oznámiť pravdu. Možno sa stane zázrak a výsledok bude negatívny, alebo sa potvrdí tá krutá pravda!

Tréner Popelka prikývol. „Ak sa to potvrdí, tak sa naplní to, čo kúvikajú médiá: stratím reputáciu, prídem asi dočasne o trénerskú licenciu. A viete, čo je nezmyselné? Postihnutý môže byť podľa pravidiel jazdeckej komisie aj kôň. Nikas môže dostať zákaz štartu!“

■ KONSKÉ SEBAVEDOMIE

Vyšli sme vonku pred budovy stajní: na tráve sa pásla spokojne kobyla Modena, ktorá skončila na ôsmom mieste.

„Vy tu nemáte ani prekážkovú dráhu?“ pýtam sa s prekvapením.

„Nie, nám stačí táto okoliťá príroda, tam sú všelijaké prirodzené prekážky. Kone sa cítia slobodne, pohybujú sa vo svojom živle, preto majú vybudované sebavedomie. Nič v nich umelo nepeštujeme. Kôň má povahu ako človek. Keď ho k niečomu násilu nútiť, vzoprie sa! Nikas je živell!“

„Kdesi som o ňom čítal, že je to takzvaný jesenný kôň? Čo to značí?“

„No, Nikasova výkonnosť stúpa spoločne s rokom: na jar je najslabší, postupom leta naberať na razancii, síle, vytrvalosti a vrchol prichádza práve na jeseň, keď sa koná Veľká pardubická. V tomto období je už na neporazenie! On mal veľkú šancu aj vlani, ale pokľzol sa na Taxisovej priekope. Prekrížil mu cestu iný kôň a on si zle vyrátal odskok. Uvedomte si, že na Taxise kone prekonávajú poldruhametrovú výšku prekážky a musia skočiť najmenej sedem metrov do diaľky. A on sa odrázil vlani oveľa skôr. Pri dopade po takom obrovskom skoku sa mu podklzli predné nohy a jazdec Dušan Andrés z neho spadol. Inak by bol súperil

s víťaznou Orphee des Blins o prvenstvo, o tom som presvedčený. Napokon – pred tromi rokmi bol druhý! Nikas je kôň ako stvorený pre Veľkú pardubickú. Pre mňa jeho víťazstvo nebolo žiadnym prekvapením, ani ten rekordný čas, ktorý dosiahol!“

Ak sa naplnia kúvičky hlasy, tak čo čaká Nikasa v budúcnosti?“

„No, ak mu komisia tiež neza-káže štart, bude sa musieť zúčastniť opäť na kvalifikácii! A potom na budúcoročnej Veľkej pardubicej dokázať, že je najlepší! Lenže ktovie, čo bude, ako sa to všetko vyvinie. Veď ani majiteľ nedostane prémie. Kto-vie, čo sa stane s Nikasom? Možno ho dá trénovať niekomu inému, ak ja nebudem môcť. Ale toto všetko sú iba dohady, ktoré si nepripúšťam. A ani tomu neverím. Po eufórii, ktorá bola pred mesiacom, spadli sme akoby do obrovskej jamy, z ktorej sa teraz musíme vyškrabať. Navzdory všetkým!“

Cítil som porozumenie s týmto sympatickým, skromným mužom. Obdivoval som jeho vieru a nádej, že sa pravda potvrdí v jeho prospech. A moje pochybnosti, že doping víťazných koní (lebo sa to týka aj Popelkovho koňa Čáriraya, ktorý vyhral křišťálový pohár) je nejakým omylom či nebudaj komplotom, ktorý sa podarí zažehnať.

No, trochu vo mne pri tomto príbehu prehovorila láska k literatúre. Spomenul som si na novelu svetového spisovateľa Leva Tolstého Životopis koňa... Cholestomer – tak sa kôň v Tolstého poviedke menoval. Ľudským spôsobom chcel bojovať za svoju pravdu, za svoju česť. Keby vedel tohtoročný šampión Nikas rozprávať, možno by sme sa tú pravdu skôr dozvedeli. Žiaľ, budeme musieť čakať na ľudský rozsudok o víťazovi tohtoročnej Veľkej pardubicej! Športový výsledok z dostihov síce poznáme, ale teraz sa bude o tom rozhodovať od stola!

POZNÁMKA

Šport bol odjakživa symbolom čestného zápolenia, súperenia podľa zásad fair play, už od antických čias symbolizoval jednotu ducha a fyzickej zdatnosti. Toľko teória. Lenže snahy o ovplyvňovanie športovcov, funkcionárov či rozhodcov sú rovnako staré ako prinajmenšom olympijské hry. Už neslávne známy rímsky cisár Nero podplácal súperov aj rozhodcov, aby v pretekoch vozov slávne zvíťazil a zvýšil si prestíž svojho majestátu.

Korupcia obchádza športoviská

V časoch pred novembrom 1989 tu síce fungoval model socialistického jednotného športu, ale ani ten sa nezaobišiel bez zákulisných ťahov, rôznych prestupových figlov a kúpených zápasov, kde svoju úlohu hrali obálky s patričnou sumou. Keď sa po novembri začala budovať demokracia, prestalo sa s priehľadnou hrou na „amatérsky šport“, jasne sa priznalo, že v najpopulárnejších športoch, akými sú futbal či hokej, ide o platených profesionálov, zjavili sa sponzori a v športe sa začali krútiť čoraz väčšie peniaze. No a kde sa obracajú veľké financie, tam sa zákonite hľadajú možnosti, ako časť z tých prostriedkov „odkloniť“ tým správnym smerom.

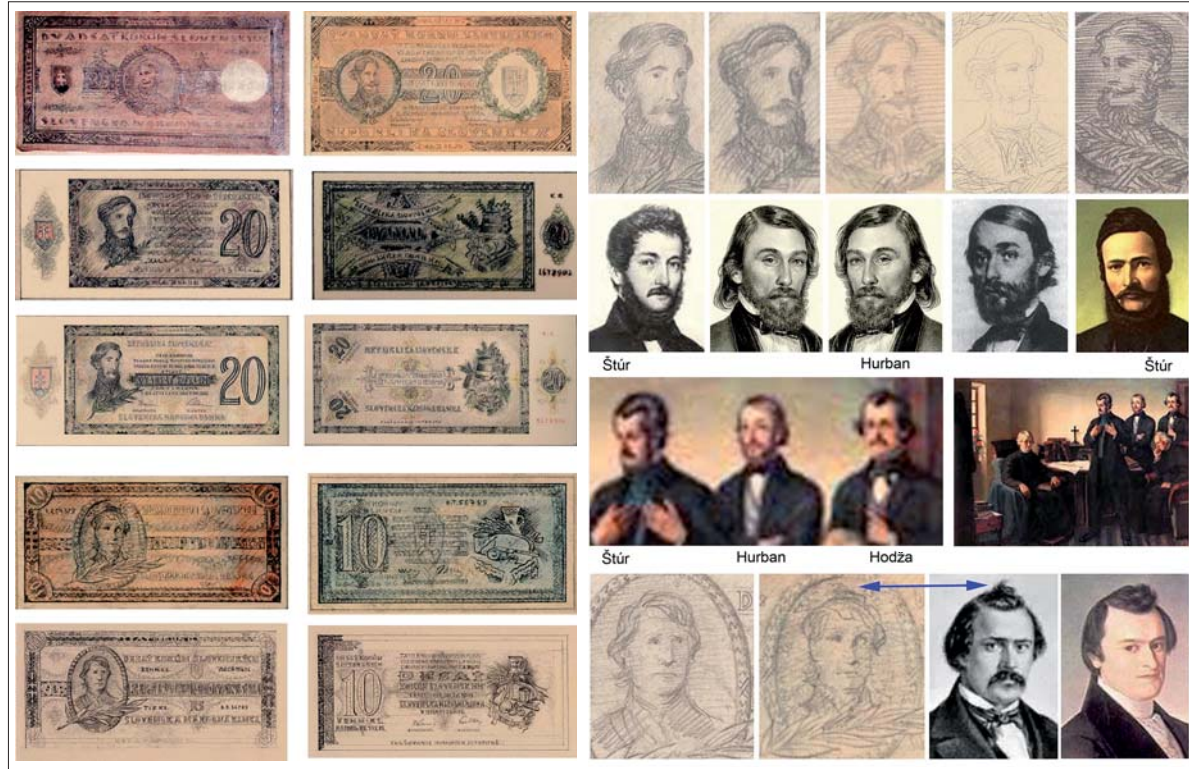
Vo februári 2013 Europol zverejnil informácie o tom, že odhalil rozsiahlu zločineckú sieť, ktorá manipulovala výsledky futbalových zápasov v celej Európe. Podľa vyšetrovania Europolu sa za podozrivé považujú výsledky tristo osemdesiatich zápasov v Európe. Okrem toho Europol uviedol, že vyšetruje štyristodvadsaťpäť rozhodcov, hráčov, funkcionárov klubov a zločincov a že doteraz bolo zatknutých pol stovky osôb. Podľa Europolu je to len vrchol ľadovca. Zločineckú sieť pravdepodobne ovláda syndikát organizovaného zločinu sídlia v Ázii. Neschopnosť členských štátov bojovať proti vplyvu organizovaného zločinu na šport v súčasnosti vážne ohrozuje integritu športu v Európe. Vzápätí polícia odhalila korupciu medzi hráčmi slovenskej najvyššej futbalovej Corgoň ligy a vyšetrovatelia obvinili štyroch hráčov klubu DAC Dunajská Streda a troch ďalších bývalých futbalistov. Korupčnej kauze čelil aj niekdajší poslanec SMK a bývalý starosta obce Čenkovce József Kvarda. Podľa obžaloby mal v máji 2007 s ďalšími dvomi funkcionármi futbalového klubu dať rozhodcovi úplatok päťdesiatistich korún za to, že ovplyvní výsledky futbalových zápasov II. triedy majstrovstiev okresu Dunajská Streda, lenže špecializovaní trestní súd ho v máji 2010 spod obžaloby oslobodil. O manipulácii s výsledkami a o ďalších korupčných praktikách si čvirkali už aj vrahce na streche, no napokon jediným potrestaným vysokým funkcionárom futbalového zväzu bol Vladimír Wänke, ktorý si za branie úplatkov pri registrácii hráčov odsedel z pôvodných štyridsiatich mesiacov dva roky. Komisia pri vyššie spomínanom Europole vypracovala v druhej polovici roku 2014 dohovor o boji proti ovplyvňovaniu výsledkov zápasov, no dodnes nie je jasné, či sa všetky členské štáty EÚ rozhodnú podpísať ho. Vzhľadom na skutočnosť, že ovplyvňovanie výsledkov zápasov je konanie, ktoré je spojené s cezhraničnými nezákonnými činnosťami, ako je pranie špinavých peňazí, obchodovanie s ľuďmi a drogami, vydieranie a zastrašovanie, je naliehavé potrebný prístup na úrovni celej EÚ.

Maroš M. BANČEJ

Ludovít Štúr a odraz jeho osobnosti na peniazoch – I. časť Tajomné zákutia motívov na bankovky

Zbyšek ŠUSTEK – Fotodokumentácia: archív autora

Ludovít Štúr prepožičal svoje meno mnohým uliciam, verejným priestranstvám i niektorým inštitúciám. Význam jeho osobnosti nám pripomínajú aj početné výtvarné artefakty, medzi nimi aj kovové a papierové platidlá. Zobrazenie L. Štúra na peniazoch však bolo neraz výsledkom zložitých rozhodnutí, ktoré za sebou zanechali aj množstvo zaujímavých nepoužitých výtvarných alebo ideových návrhov. No výtvarné stvárnenie jeho osobnosti nie je jediný spôsob, ako peniaze Štúrov odkaz reflektujú.

V tomto seriáli si nepripomenieme len peniaze, ktoré zobrazujú Ľudovíta Štúra, ale v širších súvislostiach nahliadneme aj do tak trochu tajomných zákutí, v ktorých sa mince a bankovky s jeho obrazom rodili.

DLHOVEKOSŤ MINCÍ

Tradícia zobrazovať na peniazoch portréty osobností siaha až do antických čias. Badať v nej dve výrazne odlišné línie. Prvú predstavujú mince. Takmer od začiatku na nich prevažujú obrazy konkrétnych osôb, najmä panovníkov, prípadne cirkevných hodnostárov. Obrazy ideálnych či alegorických postáv alebo antropomorfné zobrazenia božstiev sú v menšine. Okrem stredovekých mincí, kde portrét často chýba alebo je len neumelo naznačený, ide prevažne o realistické obrazy s detailmi účesu, odevu alebo výzbroje. Takýto prístup na minciach preživa dodnes. Voľnejšie stvárnené portréty sa objavujú až od šesťdesiatych rokov 20. storočia, ale len na pamätných minciach, ktoré nie sú bežným obeživom. Tam niekedy prerastajú do skratky, ba až karikatúry (u nás napríklad v roku 1996 pamätné dvestokorunáčky k 200. výročiu narodenia Samuela Jurkoviča a k 100. výročiu narodenia Jozefa Čigera Hronského).

PAPIEROVÉ PLATIDLÁ

Druhú líniu predstavujú papierové peniaze. Portréty sa na nich začali objavovať dosť dlho po ich zavedení. V habsburskej monarchii to bolo v roku 1841. Umožnil to až vynález spôsobov rozmnožovania totožných tlačových foriem z pôvodnej rytiny. No aj potom sa na nich portréty konkrétnych postáv objavovali zriedka. Zadávatelia, resp. autori návrhov sa zameriavali na obrazy ideálnych tvárí, fiktívnych portrétov antických božstiev a rozličných alegórií alebo na reprodukcie starších umeleckých diel. Portréty síce vznikali podľa reálnych, ale anonymných modelov chudobných ľudí, ktorí si zarábali pózovaním v ateliéroch výtvarných škôl, alebo solventných „oficiálnych“ umelcov. Niekedy výtvarníkom poslušili ako model príbuzní alebo susedia.

Konkrétne osobnosti sa na bankovkách začínajú objavovať častejšie až v poslednej tretine 19. storočia v USA (prezidenti) a v Rusku (cári). Väčšina európskych štátov ich začala zobrazovať na bankovkách až po prvej svetovej vojne, no aj potom menej ako alegorické či ideálne postavy. Prítom tu medzi nimi prevažujú osobnosti

s úzkym vzťahom k štátnej moci alebo ideí.

PRVENSTVO ŠPANIELSKA

Priekopníkom v zobrazovaní predstaviteľov vedy, techniky, umenia a kultúry na bankovkách sa v roku 1874 stalo Španielsko (rytec Rafael Esteve, maliar Francesco Goya), kde tento smer pokračoval na nižších nomináloch bankoviek aj neskôr (1928 – básnik a dramatik Pedro Calderón de la Barca, maliar Diego Rodríguez de Silva y Velázquez, spisovateľ Miguel de Cervantes Saavedra, 1931 – maliari Vicente López a Eduardo Rosales, 1935 – lekár Santiago Ramón y Cajal), zatiaľ čo vyššie nominály zobrazovali historických predstaviteľov svetvskej alebo cirkevnej moci. Inde sa takýto trend prejavil až v dvadsiatych rokoch 20. storočia. V Nemecku išlo o ucelenú tematickú koncepciu bankoviek z rokov 1928 – 1936 (agronóm Albrecht Daniel Thaers, vynálezca a priemyselník Werner von Siemens, bankár a národohospodár David Hansemann, chemik Justus von Liebig, architekt a výtvarník Karl Fridrich Schinkels). Vo Francúzsku sa ako prvé konkrétne osoby a zároveň predstavitelia vedy objavili na bankovke ekonóm Maximilian Sully (1939) a matematik René Descartes (1942). Celosvetovo nastáva výraznejší príklon k tejto koncepcii ideovej náplne bankoviek až po druhej svetovej vojne. Napríklad v Rakúsku to bola celá séria bankoviek z rokov 1950 – 1954, na ktorých boli skladateľ Joseph Haydn, architekt Jakob Prandtauer, skladateľ Bruckner, spisovateľ a básnik Franz Grillparzer. Aj keď zastúpenie portrétov konkrétnych osobností na papierových platidlách rástlo, dodnes nemožno jednoznačne povedať, že by výrazne prevážilo nad obrazmi ideálnych postáv alebo nad inými motívmi či ornamentmi.

VÝZNAM BANKOVIK

Rozdielny prístup k výberu osobností na mince a bankovky mal viacerô príčin. Dávnejšie neboli bankovky (v pôvodnom zmysle slova) skutočnými peniazmi, ale len dlhovými úpismi alebo poukážkami na plnohodnotné mince z drahých kovov. Iba tie boli skutočnými, resp. zákonnými peniazmi. Prijímanie bankoviek bolo za normálnych mierových pomerov neraz dobrovoľné, závislo od dohody stránok, čo sa považovalo za významný zdroj ich dôveryhodnosti. Keďže teda vlastne nešlo o peniaze, ale iba o dokument, nebol dôvod, aby sa na nich zobrazovali rov-

naké motívy ako na (plnohodnotných) kovových peniazoch. V Anglicku sa bankovky stvárnené iba ako jednostranný kaligrafický dokument udržali až do päťdesiatych rokov 20. storočia.

Okrem toho v dávnejších spoločenských pomeroch na peniazoch takmer neprichádzali do úvahy portréty iných konkrétnych osôb ako panovníkov, žijúcich či mŕtvych. Iba tie boli známe a zrozumiteľné všetkým ľuďom. Ale práve ich zobrazovaniu sa cedulové banky vedome vyhýbali. Pýšili sa totiž nezávislosťou od štátu, ktorý mal povest zlého hospodára. Cedulové banky v tejto situácii plnili úlohu kontrolného mechanizmu a ich (aspoň fiktívna) nezávislosť od štátu sa považovala za zdroj dôveryhodnosti na výkon tejto funkcie. Svoju nezávislosť dávali najavo práve absenciou portrétu panovníka na bankovkách.

VOLBA MOTÍVOV

Predpokladom častejšieho zobrazovania iných konkrétnych osôb ako panovníkov bola nielen demokratizácia spoločnosti, ale aj zvýšenie vzdelanosti obyvateľov. Iba potom sa pre nich predstaviteľia vedy kultúry, umenia a politiky mohli stať zrozumiteľnými symbolmi všeobecne uznávaných hodnôt a nositeľmi historickej pamäti. Dnes však opäť od tejto koncepcie nastáva ústup pre „politickú korektnosť“ a snahu nebudíť etnické či spoločenské napätie. Typické to je pre mnohonárodné štáty, kde sa časť obyvateľov s vyšším štátoprávnym celkom neidentifikuje (Juhoslávia, Európska menová únia), alebo pre niektoré postsocialistické štáty, kde je verejnosť znechutená politikmi a násilne vnucovanými „hrdinami“. Náhradou bývajú prírodné (Pobaltie, Macedónsko) alebo abstraktné motívy (Európska centrálna banka).

Týmto dobovým zvyklostiam zodpovedali pomerom piatich konkrétnych osobností oproti pätnástim alegorickým aj bankovky prvej ČSR. Na peniazoch prvej Slovenskej republiky sa zastúpenie portrétov konkrétnych osôb k fiktívnym portrétom historických postáv alebo idealizovaným postavám zvýšilo na 7 : 5 : 3 (A. Hlinka – 5, 10 a 20 Ks, 1939; J. Tiso – 20 Ks, 1939, a 50 Ks 1944; J. Holý – 20 Ks, 1942; Ľ. Štúr – 10 Ks, 1944; Cyril a Metod – 20 Ks, 1941; Pribina – 100 Ks, 1940, a 10 Ks, 1944; Svätopluk – 1 000 Ks, 1942; Mojmir – 5 000 Ks, 1940; mladý pári – 50 Ks, 1940; mládenec – 500 Ks, 1941; dievčatko – 5 Ks 1945). Po druhej svetovej vojne sa portréty konkrétnych osobností objavili na česko-slovenských bankovkách len

v rokoch 1945 – 1951 a potom v období 1985 – 1989. Na ostatných boli ideálne postavy alebo fiktívne portréty Jána Žižku z Trocnova.

Zobrazenia Ľ. Štúra na slovenskej desaťkorunáčke z roku 1944 teda časovo zapadá do začiatku obdobia orientácie na zobrazovanie predstaviteľov vedeckého a kultúrneho života na bankovkách, a to v oveľa širšom ako len v slovenskom či česko-slovenskom kontexte.

V období prvej ČSR zobrazenie Ľ. Štúra na peniazoch v podstate neprichádzalo do úvahy pre oficiálnu doktrínu či fikciu jednotného československého národa, ktorej jeho postoje a kodifikácia spisovnej slovenčiny protirečili.

BANKOVKY Z NEOGRAFIE

Podnetom k prvému zobrazeniu Ľ. Štúra na platidlách dalo až rozhodnutie prvej Slovenskej republiky vymaniť sa zo závislosti vo výrobe papierových platidiel od zahraničných tlačiarň a tlačiť nové dvadsaťkorunáčky a desaťkorunáčky v martinskej Neografii, ktorá na tento cieľ dostala potrebné vybavenie. Ich autorom je síce grafik Neografie Jozef Vlček, no na každej využil vo veľkej miere návrhy, resp. skice na desaťkorunáčku a dvadsaťkorunáčku, ktoré vytvoril Martin Benka zrejme v rokoch 1941 – 1942, ako aj ďalšie Benkove voľné diela (zátišia), ktoré mu vedenie tlačiarne alebo samotný Martin Benka poskytli. Dôvody vzniku týchto návrhov zatiaľ nie sú vyjasnené. Existuje hypotéza, že o zámere vydať nové štátovky Benku informoval minister financií M. Pružinský. Aj keď to bolo naozaj tak, nešlo o priame zadanie s jasne stanovenými podmienkami. Náznaky textov na skiciach a faksimile podpisov guvernéra SNB I. Karvaša a riaditeľa administratívneho odboru SNB Kollára totiž ukazujú, že ich Benka koncipoval ako bankovky SNB, a nie ako štátovky, ktoré vydávalo ministerstvo financií s podpisom M. Pružinského. Rozdielna kompozícia alternatívnych návrhov a rôzne pomery ich šírky a výšky dokazujú, že Benka nemal ani pevne zadané parametre, ale že vychádzal z rôznych archetypov a predstáv. Benkovo dielo pritom obsahuje veľa študijných kresieb, vrátane dokonale prekreslených, ale reálne nepoužitelných návrhov štátneho znaku ČSSR. Preto sa možno domnievať, že aj návrhy bankoviek robil iba ako štúdie pre vlastnú potrebu a že ich poskytol J. Vlčkovi len dodatočne – či už oficiálne prostredníctvom Neografie, alebo priamo na základe ich priateľstva.

Benkove návrhy líca dvadsaťkorunáčky obsahujú náčrty poprsia mladého muža s bradou, ktoré pripomínajú portréty Ľ. Štúra alebo J. M. Hurbana. Podľa výšky tváre a malej vzdialenosti obočia a očí ide na väčšine skíc skôr o Ľ. Štúra, na jednej z nich však účes a šatka pod bradou pripomínajú skôr J. M. Hurbana. Na návrhu líca desaťkorunáčky vidíme portrét muža bez brady, s výraznými pichľavými očami, ktorý pripomína M. M. Hodžu. Portréty nie sú opísané. Preto ich identifikácia nie je jednoznačná. Ale i tak je pravdepodobné, že (katolík) Benka uvažoval o zobrazení členov štúrovskej družiny, ktorí boli evanjelici.

Realizovaná podoba dvadsaťkorunáčky z roku 1943, založená na Benkových skiciach, však zobrazuje básnika a katolíckeho kňaza Jána Hollého. Jeho portréty navyše chýba plasticnosť tváre a gradácia línií, oči sú slepé, ba až mŕtvovlné. Navyše pripomína jeho tvár na pomníku v Hlohovci. Nie je jasné, prečo ho Vlček zobrazil takýmto spôsobom, aj keď „živé“ dobové portréty J. Hollého mal k dispozícii. Vysvetlenie bude najsprávnejšie v problémoch spojených s líniovým prepisom jeho portréty.

Aj na desaťkorunáčke zachoval Vlček hlavné prvky kompozície a ornamentiky Benkovho návrhu s M. M. Hodžom, vrátane proporcií oválneho portrétneho medailónu. Z obrazovej dokumentácie jednotlivých fáz prípravy desaťkorunáčky však vyplýva, že aj na nej mal evanjelika M. M. Hodžu nahradiť tiež katolíkom – Adam Františekom Kolár. Katolícki deťatelia zrejme predtým vyhovovali politickému katolicizmu ako štátnej ideológii vojnovéj slovenskej štátnosti.

(Pokračovanie nabudúce)

ČRTA

V lete v roku 1949 mali zvolenski skauti posledný letný tábor pod hodrušským tajchom. Potom nám už režim táboriť nedovolil, vzali nám klubovňu v bašte Zvolenského zámku, onedlho aj družinový kút na povale zvolenských mliekarní. A bolo po slovenskom skautingu, čo sa v sebazáchove volal už Junák, aby neprovokoval názvom, a dokonca bol pár mesiacov aj súčasťou vtedajšej jednotnej organizácie mládeže – ČSM.

A Štefánka stíchla...

Prvý táborovú nedelu sme šli do kostola – katolíci do jedného z najstarších kostolov v tomto baníckom kraji, postavenom niekedy v roku 1300. Luteráni sme tiahli do mladšieho evanjelického chrámu zo štúrovských čias. Vedeli sme, že celebrowať a kázať bude hodrušský rodák Emil Boleslav Lukáč. Vedeli sme, o koho ide! Ešte rok-dva sa o ňom v školách učilo, potom mal padnúť do zabudnutia. Práve mu vyšiel aj krásny výber básní z mladosti *Dies irae*, ktorý nás, čo sme už koketovali s písaním, uchvátil. Až vtedy sme sa dozvedeli, že skôr ako vyštudoval filozofickú fakultu, absolvoval evanjelickú teológiu a bol vysvätený farár. Keď nám kázal, mal len štyridsaťosem rokov, frajerské fúzy, na krku skautskú šatku, ale pre nás to bol aj tak majster poézie.

Obraz z tohto kostolíka som si pripomínal, keď som s ním trávil veľa a veľa hodín v tlačiarňi Concordia, kde sa tlačil voľakedy populárny mládežnícky denník *Smena* a kam nás mladých redaktorov posielali starší kolegovia dva aj trikrát do týždňa do nočných služieb. Každú noc tam slúžil ako korektor básnik Lukáč. Po prevrate 1948 nesmel učiť na gymnáziu, o čosi neskôr ani pôsobiť ako kustód Múzea Janka Jesenského – musel ísť bližšie k robotníckej triede, do výroby, vycytávať naše a sadzačove chyby v textoch. Bolo s ním dobre, príjemné debaty vo voľných chvíľach, medzitým ako mu nosili zo sadziarne strany na korektúru. Priznám sa, azda sa majster tam hore neurazi, pri jeho službách čítaval som obľahy strán aj ja. Básnik Lukáč sa začítal – a to korektor nesmie. Kto raz číta so záujmom, chybičky mu uniknú...! V tej zvláštnej vôni tlačiarenskej čierne strávil posledných desať rokov do svojho dôchodku, pričom pár rokov nadrábal, aby sa z penzie dalo žiť. Jedného dňa v roku 1965 sa vrátil k poézii a prekladom. Umožnil mu to Dubčekov odmäk na Slovensku a blížiaci sa jar, ktorú svet, ako to už býva, nazval Pražská...

Keď sa tá skončila hrmostom tankov, keď aj nás povyhadzovali, mohli sme ho ešte stretnúť v Štefánke. Prišiel sem obyčajne okolo desiatej na svoju raňajšiu kávu. Ani chvíľu nebol sám. Obklopili ho staré dámy, možno aj lásky z mladosti. V kaviarni hneď bolo veselšie. Dámy už horšie počuli, možno aj majster, takže si to viete predstaviť... Veľmi skoro však aj Štefánka stíchla!

Ján ČOMAJ

Kňaz Ján LAJČIAK s doktorátmi prestížnych univerzít je u nás neznámy

Veľkí duchovia u nás živnej pôdy nemajú

Pavol M. KUBIŠ – Foto: zdroj internet

Tohtoročné letné dni priali skôr tým, ktorí majú radi vodu. Prechádzky prírodou boli dosť úmorné, patrí však medzi tých, ktorých osviežujú novými objavmi a postrehmi. Tak sa aj stalo, že som z autobusu vystúpil vo Vyšnej Boci. Teplo bol už zhovievavý, ukazoval okolo 25 stupňov Celzia. V hale hotela Barbora ešte visel plagát, ktorý ma zaujal a zároveň upozornil, čo som premeškal: v miestnom evanjelickom kostole sa totiž 25. júla 2015 udiala pobožnosť pri príležitosti 140. výročia narodenia Jána Lajčiaka, ktorú pripravili Spolok Martina Rázusa a Liptovsko-oravský seniorát. Išlo o cykloturistický výlet z Vyšnej Boce do jeho rodiska i miesta posledného odpočinku – Pribyliny.

Meno a práce tohto spurného kňaza a doktora filozofie i teológie poznajú pravdepodobne viac v zahraničí ako u nás. S rozpakmi vnímam skutočnosť, že tento všestranný humanitný vedec, ktorý vynikal v jazykovede (ovládal pätnásť jazykov), teológii, vo filozofii i v sociológii, je na Slovensku dodnes takmer neznámy. Podľa všetkého i vzdelané okolie ho odsudzovalo pre jeho slobodomyselné názory.

S Lajčiakom prišiel do slovenských pomerov – malých a zatuchnutých – energický a rozhladený učenec, ktorý inu ako vysokú latku pred Slovákov dať nevie, ani nemôže...

A tak dvojnásobný doktor prestížnych európskych univerzít odchádza na najzapadnutejšiu faru liptovského seniorátu – do Vyšnej Boce, kde okrem svojho povolania prekladá evanjeliá z gréčtiny, učí sa po cigánsky, venuje sa včelárstvu a obklopený jediným materiálnym bohatstvom – veľkou knižnicou, koncipuje životné dielo Slovensko a kultúra.

Bez vyhliadok na vedeckú kariéru pôsobil tu od roku 1905 až do smrti. Odbavuje tu krsty, svadby a pohreby, po nedeliach káže, sedliaci, chodí na poľovačky, venuje sa i fotografovaniu, kupčí s býkmi a kravami... Lebo aj takto zbieral groše na vydanie svojich kníh.

■ CIEĽ ŽIVOTA

Tvorbu kultúry považoval za cieľ ľudského života. Napriek tomu, že nestihol dielo dokončiť (vyšlo zásluhou profesora Samuela Štefana Osuského až dva roky po Lajčiakovej smrti v roku 1920, v reedícii v rokoch 1957, 1994 a najnovšie 2007 vo Vydavateľstve Q), ide jednoznačne o systematickú sociologickú prácu.

„Málokto na Slovensku vytvo-

ril také originálne vedecké dielo, akým je Lajčiakova kniha Slovensko a kultúra. Tú nenapísal nedovzdelaný, zatrpknutý a zakomplexovaný človek. Jej autor bol muž veľkých znalostí a aj sebaistoty. Stál vysoko nad svojím prostredím, imúnny voči klebetníkom, závistlivom a krčmovým stenačom. Bádateľ, čo si zaostri svoj mikroskop na jeden objekt: stredoeurópske etnikum... (Ladislav Kováč, Európsky odkaz Jána Lajčiaka, Týždeň, č. 44/2008)

Základ Slovenska vidí Ján Lajčiak v prebudení individuálneho, sociálneho, hospodárskeho a politického života: „Centrálna idea snáh Slovenska nie je borba za reč, ale borba za slovenskú kultúru.“ Z jeho úsilia po objektivnosti vyplýva i reálny pohľad na viaceré negatívne stránky našich predkov, ale ako vidíme aj dnes, nielen pre nich – národnostné trenice, pasivita, konfesionálna neznášanlivosť, ľahostajnosť, alkoholizmus...

■ PRVÝ SOCIOLOG

„V národe vynikajú zriedkavé individua, ktoré hľadajú možnosť uplatniť sa na poli myšlienkového sveta. Avšak na Slovensku veľkí duchovia živnej pôdy nemajú; u nás nie je na hodnoty ducha miesto a na rýdzosť charakteru sa nehládí. Často sa do popredia dostávajú piadimužici, kdežto charakter a génus bývajú nepovšimnutí...“ pripomína.

A jeho životopisec Ladislav Kováč dodáva: „... Ján Lajčiak bol asi prvý Slováč, ktorý porozumel evolučnému učeniu. Čo to bola za jasnozrivosť rozpoznať na začiatku 20. storočia, že Darwin predstavuje najväčší zlom v dejinách myslenia...“

Tento geniálny slovenský vedec

sa narodil v Pribyline pred sto štyridsiatimi rokmi – 25. júla 1875 – v kritickom čase pre slovenský národ, keď maďarská vláda zatvorila Maticu slovenskú a všetky tri slovenské gymnáziá. Do škôl chodil v rodisku, Liptovskom Hrádku, Banskej Bystrici, Prešove, Erlangene, Lipsku, Paríži, evanjelickým kaplánom bol v Budapešti a vo Vyšnej Boci. Bol výraznou, silnou individualitou, a preto je chvályhodné, že v ostatných rokoch sa mu na Slovensku začala venovať väčšia pozornosť.

■ ZLET PRIATEĽOV...

V bratislavskom Zichyho paláci sa 28. mája 2014 konal Zlet priateľov Jána Lajčiaka; bol spojený s výstavou obrazov Olgy Lajčiakovej Jablká a krajiny. Prehovorila tu i samotná maliarka, praneter Jána Lajčiaka: „Ja osobne som Jána Lajčiaka, samozrejme, nezažila, a nezažil ho ani môj otec. Ale môj starý otec bol jeho najmladším bratom. Bol medzi nimi pomerne veľký jedenásťročný vekový rozdiel... Elegantný portrét Jána Lajčiaka je v pôvodnom secesnom ráme a sem som ho priniesla z bytu mojich rodičov v Martine. Predtým však visel v dome môjho starého otca v Pribyline – v izbe, ktorá bola celá zariadená nábytkom po Jánovi Lajčiakovi...“

O necelé štyri mesiace, 19. – 21. septembra 2014, sa potom v Liptovskom Mikuláši konala vedecká konferencia Sláva šľachetným III., ktorá sa venovala nielen životu a dielu Jána Lajčiaka, ale i evanjelického teológa Rudolfa Macúcha, 145. výročiu založenia spolku slovenských žien Živena, Elene Maróthy-Soltésovej a Anne Pivkovej...

Vynálezca z malej osady Farbenô

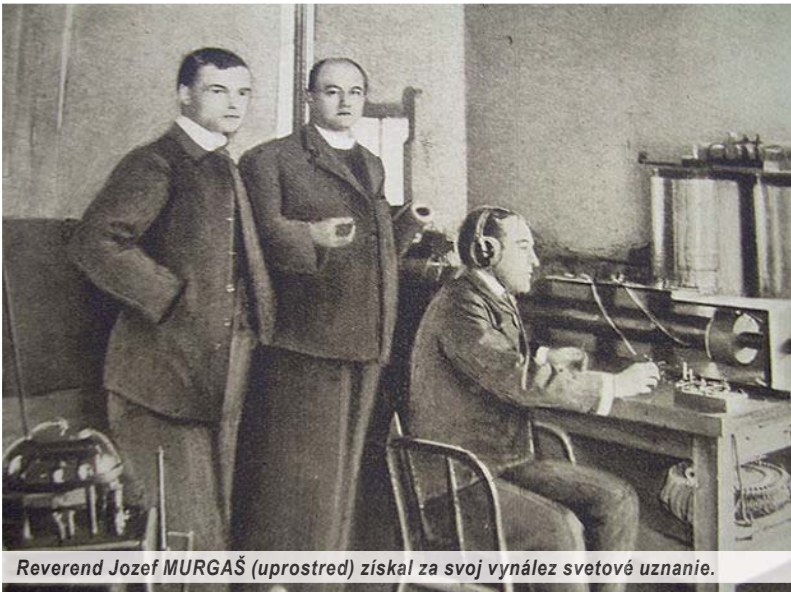
Pavol M. KUBIŠ – Kresba: autor

Povyše Tajova pod Králikmi v chotári bývalej Jabríkovej vo Farbenom stojí osamelý dom. Sedemnásteho februára 1864 tu po prvý raz zaplakal prvorodený syn rodičov Zuzany a Jána Murgašovcov – Jožko. Šťastní manželia z vďaky, že po ôsmich rokoch spolužitia sa dočkali potomka, postavili v záhrade poniže domu drevený kríž, na ktorý dali vyrobiť aj podobu Ukrižovaného...

Kňazské štúdiá začal Jozef Murgaš v Ostrihome a ukončil v roku 1888 v Banskej Bystrici. Potom kaplánčil v Dubovej, Slovenskej Lúpi i v Chrenovci. Medzitým však stihol absolvovať aj maliarske štúdiá v Budapešti a Mnichove s tým, že bude maľovať obrazy do kostolov.

V akadémii patril medzi najušilovnejších študentov. Ako kaplán v Dubovej namaloval dva väčšie obrazy Ježiša Krista a Panny Márie, obraz sv. Juraja zdobi hlavný oltár v Lopeji, pietu tajovských pohrebov dotvárali zástavy s jeho menšími maľbami. Nezriedka zachytával aj svetské motívy. Hodnotu jeho talentu dosvedčujú krajinky, tiež podobizne a kresby. Z čias jeho maliarskych štúdií zostalo po ňom viacero diel, ktoré sú vystavené v Tajove. Počas krátkeho pôsobenia na Pohroní sa spriatelil s farárom Rudolfom Bobokom vo Valaskej, ktorého tiež portretoval. Zachoval sa aj obraz Sedliacky dvor, ktorý namaloval vo Valaskej. Často chodieval za inšpiráciou do prírody, obyčajne na bicykli, vyzbrojený paletou, štetcom a farbami. Známy je obraz Rybár na jazere, ktorý je podľa odborníkov jeho najlepším krajinným výjavom.

Príroda mu poskytovala nielen maliarske námety, ale zbieral aj minerály, motýle, rybárčil, hubárčil, bol

odborníkom na pestovanie tulipánov. Jeho zbierka motýľov mala deväťtisíc exemplárov z rôznych kútov sveta. Všetky boli identifikované, starostlivo zatriedené, katalogizované a vhodne umiestnené v rámoch či skrinkách. Mnohé z nich chytil sám, iné kúpil alebo získal inak. Dva z nich sú aj v tajovskej pamätnej izbe (jeden je práve Edwardov okáň z Indie, ktorý patrí medzi najväčšie motýle na svete).

O aktivitách pána reverenda najmä v Amerike dá sa písať ešte dlhšie. Jeho pokusné laboratórium navštívili prezident Roosevelt i Edison, bol spoluzakladateľom Slovenskej ligy, signatárom Pittsburskej dohody, vydával katolícky týždenník a redigoval časopis Šašek.

Na Slovensko sa vrátil v roku 1920. Chcel sa usadiť, vyučovať elektrotechniku, čo mu pražská vrchnosť neumožnila. Zatrpknutý sa vracia

Vyšná Boca. Horská malebná salašnická dedina. Je 28. október 1918. Na fare umiera luteránsky kňaz Ján Lajčiak, osamotený, štyridsaťročný slobodný mládenec. Podľa legendy mu kostolník stihol oznámiť, že v Prahe práve vyhlásili Československú republiku...

Nemohol. Naozaj je to iba prikrášená, beletrizovaná skutočnosť. Na Horné Uhry sa v ten deň zvesť nedostala. Iný kňaz v Liptove, Martin Rázus, vznik štátu Čechov a Slovákov básnický oslávi až o niekoľko dní: „Hoj, zem dráhá, slovenská zem, poľúb že sa s ránom!“

V roku 2012 vydal slovenský prozaik, publicista, autor filmových scenárov a rozhlasových hier Anton Baláž knihu o Jánovi Lajčiakovi s titulom Prehovor Ezechiela. Pri jej písaní využil už novoobjavený vedcov archív. Predtým vznikla v jeho dielni i rozhlasová hra. Režisér Fedor Bartko je tvorcom televízneho dokumentárneho filmu Ján Lajčiak a režisér Jaroslav Rihák zasa vo filme Albert, Albert (o Albertovi Škarvanovi) obsadil do epizódnej úlohy Jána Lajčiaka spisovateľa Rudolfa Slobodu. V rodnej Pribyline pripomína túto slovenskú osobnosť pamätná tabuľa na obecnom úrade i Základná škola s materskou školou nesie jeho meno. Pamätná tabuľa je tiež pri vstupe do pôvabného kostola vo Vyšnej Boci.

späť do Ameriky, kde vo Wilkes-Barre 11. mája 1929 umrel...

Duša Tajova, učiteľ a lektor Pamätného domu J. G. Tajovského a Pamätnej izby J. Murgaša, dnes už nebhý Jozef Šebo vydal v roku 2005 spomienkovú knihu pod názvom *Smidky môjho chlebaka*. O oboch tajovských rodákoch píše ako o „srdcových záležitostiach“.

„Šťastie sa na mňa usmialo aj vo chvíli, keď som v Banskej Bystrici objavil neter Jozefa Murgaša, dcéru brata Jána Irmu Leederovú, ktorá mi veľmi ochotne dala Murgašove kresby a skice pochádzajúce z čias štúdií v Mnichove. Darovala mi aj pokál (pivový kameninový pohár), ktorý si priniesol z Nemecka, keď tam študoval maliarstvo. Je na ňom vygravírovaný text z roku 1892 a iniciály J. M. Ukázala mi aj Murgašovu ulicu, ale nebola ochotná sa jej zrieknuť s odôvodnením, že ju nechá pre vnukov...“

Čo my necháme svojim potomkom?

Rada pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri Matici naštartovala činnosť Už bez pasívnych a hluchých období

Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: Pavol OBRCIAN a Jozef PINKA

V činnosti Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri Matici slovenskej nastalo od roku 2010 hluché obdobie. Rada prestala zasadať, zavládla v nej pasivita a napokon celkom prerušila činnosť. Podľa matičných stanov je to však dôležitá súčasť matičnej organizačnej štruktúry, ktorá funguje ako poradný orgán MS pre styk a spoluprácu so slovenským zahraničím. Rada sa spravidla stretávala raz za rok, aby zhodnotila činnosť a prijala ďalšie námety a plány na činnosť.

Účastníci obnovnej konferencie Rady ore Slovákov žijúcich v zahraničí.

Po dlhšej časovej odmlke i absencii výstupov bolo teda potrebné nielen opätovne naštartovať jej nezastupiteľnú činnosť, ale ju aj legislatívne „podkuť“ – opätovne kreovať, prijať štatút a priamou voľbou zvoliť jej predsedu, podpredsedov, členov i prípadných náhradníkov.

■ KROKY NA OBNOVU

Krajské múzeum MS začalo s úsilím na oživenie tohto matičného orgánu v v polovici júla tohto roku. Na pôde Výborovne Maticy slovenskej v Martine sa 11. novembra stretlo pätnásť delegátov zo zahraničia spoločne s činníkmi Maticy slovenskej. Pre vzdialenosti i zdravotné problémy svoj súhlas s členstvom v Rade „na diaľku“ vyjadrili štyri krajiny – Ukrajina, Česko, Čierna Hora a Kanada. Na rokovanie síce svojho delegáta neposlali, ale príspevky do KM zaslali elektronicky a priamou voľ-

bou ostatných zúčastnených s volebným právom boli zvolení za členov RSZZ.

Zasadenie v mene predsedu Maticy slovenskej Mariána Tkáča otvoril predseda dozorného výboru MS Štefan Martinkovič. Hosti srdečne privítali a poďakovali im za spoluprácu s MS. Na jeho slová nadviazal tajomník MS Marek Hanuska, ktorý pri tejto príležitosti dal delegátom vyhotoviť pamätné listy. Tie im spoločne s knižnými darmi odovzdal predseda MS Marián Tkáč. Zúčastneným sa prihovoril po príchode zo služobnej cesty v Čadci.

Procedurálne úkony viedol riaditeľ Členského ústredia MS Martin Fejko. V nasledujúcom štvorročnom období bude na čele RSZZ predsedníčka MS v Srbsku Katarína Melegová-Melichová, ktorú delegáti zvolili v tajnom hlasovaní. Podpredsednícke miesta zastanú Alžbeta Hollerová-Račková (pred-

sedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku) a Adrian Miroslav Merka (predseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku). Členmi RSZZ pri MS sa stali: za Chorvátsko – Mirko Vavra (predseda Zväzu Slovákov v Chorvátsku) a ako náhradníčky Sandra Kralj Vukšićová, šéfredaktorka časopisu Premeň a riaditeľka SKC Našice, Miroslava Gržiničová, podpredsedníčka Zväzu Slovákov v Chorvátsku pre kultúru, a Branka Baksová, tajomníčka Zväzu Slovákov v Chorvátsku. Za Česko bude v rade zasadať Peter Lipták (prvý podpredseda Obce Slovákov v Českej republike), za Švédsko Dušan Daučík (čestný predseda Švédsko-slovenského spolku), za Kanadu Marry Ann Doucette (predsedníčka Kanadskej Slovenskej ligy), za Ukrajinu Jozef Hajniš (predseda Maticy slovenskej v Ukrajine), za Francúzsko Edita Manáková (predsedníčka Spolku fran-

cúzsko-slovenského priateľstva), za Poľsko Ľudomír Molitoris (generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku) a ako jeho náhradníčka bude v Rade participovať Milica Majeriková-Molitorisová (redaktorka krajského periodika Život). Za Čiernu Horu získal mandát Michal Spevák (predseda Čiernohorsko-slovenského priateľstva).

Svoje zastúpenie v Rade bude mať aj zástupca Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Pavol Meleg a predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimír Skalský. Za jeho náhradníka zvolili Pavla Obrčiana. Členmi Rady ex offio budú tiež zástupcovia Maticy slovenskej – druhý podpredseda MS Marián Gešper a riaditeľka KM MS Zuzana Pavelcová.

■ NÁMETY PRE ÚSTREDIE

Na zasadaní sa priamo zúčastnilo pätnásť zahraničných delegátov z ôsmich štátov Európy (Chorvátsko, Švédsko, Maďarsko, Francúzsko, Srbsko, Rumunsko, Česko, Poľsko). Mandát v RSZZ pri MS bude mať aj Kanada, Čierna Hora a Ukrajina (s MS spolupracovali diaľkovo). Novozvolení členovia RSZZ pri MS na svojom zasadaní prijali desaťbodový obnovný program, v ktorom požadujú, aby na ďalšom zasadaní RSZZ pri MS boli prítomní počas celého rokovania všetci vedúci funkcionári MS. Navrhujú zmenu stanov MS v oblasti zjednodušenia legislatívy vzniku MO MS v zahraničí a zníženie poplatku za kolektívne členstvo v MS. Obracajú sa na matičné ústredie, aby aktívne pôsobilo pri oživení MO MS v zahraničí, podporilo vydavateľskú a edičnú činnosť krajanov vydávaním ich periodík v tlačiarňi Neografia a pomohlo zlepšiť kultúrny život krajanov aj výmenou publikácií medzi MS a členskými organizáciami RSZZ pri MS. K povzneseniu slovenských minorít v zahraničí prispieť organizovaním vlastivedných zájazdov detí a mládeže našich krajanov, a to aj za pomoci využitia kapacít matičného nehnuteľného majetku. Smerom k vládnom inštitúciám vyvíjať iniciatívy na podporu zvýšenia štátnych dotácií pre Slovákov žijúcich v zahraničí a na podporu prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí. Matica slovenská má tiež vyvíjať aktivity na podporu sprístupnenia slovenského vysielania verejno-právnej televízie v zahraničí a dosiahnuť, aby sa v jej programoch venovala väčšia pozornosť prezentácii významných osobností slovenských dejín doma i osobností slovenských dejín v zahraničí.

MATIČNÝ SPRAVODAJ

Pri pamätníku na Pekníkovej ulici od akademického sochára Tibora Bartfaya v bratislavskej Dúbravke vyvrcholil Rok Ľudovíta Štúra, kde matičiari pripravili kultúrny program a položili i veniec a kvety na znak úcty k zakladateľovi spisovnej slovenčiny. Sochársku bustu tu odhalili v roku 1987 a tamojšiu základnú školu pomenovali čestným názvom Škola Ľudovíta Štúra.

Pocť Štúrovi v Dúbravke

Ministerstvo školstva tak urobilo po tom, keď žiaci i učitelia splnili kritériá, aby získali toto pomenovanie. Jedným z nich bolo aj vybudovanie Izby Ľudovíta Štúra. Žiaľ, v roku 2005 túto školu napriek protestom vedenia školy, žiakov i rodičov zrušili a objekt dali do prenájmu britskej škole. Niektoré získané vzácne exponáty z pamätnej izby sa podarilo matičiarom premiestniť do ZŠ Pri križi, lenže dnes pre veľký počet žiakov museli v miestnosti, kde sa nachádzali, zriadiť triedu, a tak sú obrazy a pamiatky vyvesené len na stenách triedy. Keďže Štúrova busta stratila na dôstojnosti v zabudnutom priestore parku, Matica slovenská i obyvatelia tejto časti Bratislavy žiadali o jej premiestnenie pred Evanjelický kostol, lenže zatiaľ im príslušné miesta nevyhoveli, čo je najmä teraz – pri veľkom Štúrovom jubileu a po skone nášho veľkého umelca T. Bartfaya – zahanbujúce a nepochopiteľné.

Po spomienkovom akte matičiari pokračovali slávnostnou členskou schôdzou, kde po ďalšom kultúrnom programe venovanom Štúrovi, ocenili tých, čo sa usilujú pomáhať a aktivizovať činnosť Maticy v Dúbravke. Knihu a pamätnú Štúrovu mincu si prevzali Mgr. Z. Marková, Ing. J. Molnár, PhDr. M. Križanová, L. Valachová, V. Moravčíková, T. Vizínová, Mgr. Z. Bánovská, M. Klikáčová, Ing. S. Hargas, M. Pirošková, M. Boboková.

Kveta SLYŠKOVÁ

Pracovné rokovanie Oblastnej rady Maticy slovenskej Turiec začiatkom novembra sa nieslo v slávnostnom duchu. V priestoroch Domu Jozefa Cígera Hronského – Krajského múzea MS v Martine na začiatku schôdze odovzdal člen predsedníctva a tajomník MS Marek Hanuska ocenenia – matičné medaily matičiarom a predsedom MO – Jaroslave Brinckovej, Milanovi Kožuchovi, Jozefovi Liskajovi, Ľubomírovi Liskajovi, Jánovi Lučanovi, Miroslavovi Miertovi.

Turčianske pozitíva

V pracovnej časti rokovania aj za účasti riaditeľa a pracovníka ČU MS Martina Fejka a Jána Semana odznali aktuálne informácie z výboru MS, matičného hnutia v rámci Slovenska, o hlavných podujatiach MS na rok 2016 či o aktuálnom stave projektov miestnej a regionálnej kultúry a možnosti ich podávania na ďalší kalendárny rok. Predsedovia MO priblížili situáciu v matičnom hnutí v Turci. Predsedníčka MO MS vo Vrútkach Božena Blahušiaková sa pozitívne vyslovila k nezištnej a veľmi dobrej spolupráci s prvým podpredsedom MS Jozefom Šimonovičom. Tajomník MS Marek Hanuska a predseda OR MS Viliam Komora konštatovali priaznivé napredovanie po začatej reštrukturalizácii MS správcom Marošom Smolcom a predseda OR MS vyslovil uspokojenie a radosť z toho, že matičiari v Turci sú skutočne jedna veľká matičná rodina.

(vk)

Spievanie vo Valči

Obecná samospráva vo Valči, tamojší Miestny odbor Maticy slovenskej, Dom Maticy slovenskej v Žiline a Turčianske kultúrne stredisko v Martine organizujú nultý ročník nesúťažnej prehliadky speváckych a hudobných schopností rodín. Podujatie sa uskutoční 28. novembra 2015 o 14. hodine v Kultúrnom dome vo Valči. Hlavnou myšlienkou podujatia je umožniť nadaným rodinám prezentovať svoj talent pred širokou verejnosťou, zmysluplné trávenie voľného času a podpora umeleckej tvorivosti. Na súťaž sa talentované rodiny môžu prihlásiť mailom na momsvalca@centrum.sk do 20. novembra 2015.

Agilní valčianski organizátori, o ktorých sme v SNN v poslednom čase viac ráz písali, očakávajú prihlášky rodinných kolektívov z celého Slovenska.

(red)

GAZDOVSKÉ TRHY

ČADCA

Matičné námestie

5.- 6. 12. 2015

Organizátor podujatia:
MASOMARKET

PODUIATIE SA KONÁ POD ZÁŠTITOU
Slavomíra Kupku
podpredsedu Krajskej rady SNS Žilina

www.GAZDOVSKETRHY.sk

DOMÁCE - SLOVENSKÉ
JEDNODUCHO NAŠE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Budeme mať
Štúrov most?*

Stáva sa u nás, že sa kladú k pamätníkom vence buď s „pohrebnými“ stuhami, alebo dokonca s cudzou trikolórou. My totiž nie sme citliví na symboly a tú našu slovenskú trikolóru nemáme v krvi ani dvadsaťšesť rokov po... Počas tohoročného 17. novembra kládol istý funkcionár v Ružinove k pamätníku protikomunistického odboja (ktorý, mimochodom, odignoroval úradujúci prezident) veniec s českou trikolórou. Jeho úradnícke takúto trikolóru predali v kvetinarstve. Tam majú chaos v hlavách a možno mávnu rukou: farby sedia a na poradi nezáleží. Ale záleží! V ňom je rozdiel medzi českou a slovenskou trikolórou. Slovenská je bielo-modro-červená, česká bielo-červeno-modrá. Poradie farieb bolo dôležité aj v časoch pred novembrom 1989, keď naša slovenská trikolóra bola úradne zakázaná. Zakladali sme vtedy telovýchovnú jednotu *Financie Bratislava* a návrh jej loga so slovenským poradím farieb príslušný orgán zamietol. Boli časy, že Čechom neprekážalo protektorátne poradie farieb – lebo Česi si ho ponechali z Protektorátu z rokov 1939 – 1945, stalo sa dokonca česko-slovenskou trikolórou! A slovenské zakázali. A my sme doteraz ani na to neprišli...?

Symbolom sú aj názvy námestí, ulíc či mostov. Iní to dobre vedia, a nám Slovákom by to nemalo byť jedno. Pre bratislavský most Apollo som navrhol meno podľa Trianonu, symbolu povojnovej dohody o hraniciach medzi Slovenskom a Maďarskom. Vtedy mi Štefan Holčík v zastúpení primátora Ďurkovského odpísal, že Trianon nie je ani len dedinou, ale len palácom vo Versailles, a preto (?) nie. Teraz som v mene Matice navrhol pre „nový“ Starý most názov Most Ľudovíta Štúra ako reakciu na návrh menšinových politikov, aby most pomenovali po Františkovi Jozefovi. A dôvody? Štúrov most by bol predĺžením Štúrovej ulice cez Šafárikovo námestie. Po druhé: Štúr v Bratislave žil a pôsobil. Tu bol profesorom, vydával Slovenské národné noviny, vystupoval na sne. O Františkovi (Franzovi či Ferencovi) Jozefovi sa z toho nič nedá povedať. Navyše ten šmahom pera podpísal výnos o zrušení Matice slovenskej, ktorú predtým povolil. A Štúrovo meno na práve dokončovanej moste by bolo dôstojnou bodkou za jeho rokom. V našom i jeho hlavnom meste.

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Divadelní ochotníci v Liptovskom Mikuláši hrali už pred 185 rokmi Od Belopotockého až po súčasnosť

Eva ŠTOFČÍKOVÁ

Z iniciatívy vedenia Divadelného odboru Matice slovenskej (DO MS), ktorého sídlo je v Liptovskom Mikuláši, v spolupráci s ďalšími organizáciami – Liptovským kultúrnym strediskom, Domom kultúry a mestom Liptovský Mikuláš, sa 14. novembra 2015 uskutočnilo slávnostné stretnutie ochotníkov pri príležitosti 185. výročia od uvedenia prvého slovenského ochotníckeho predstavenia v Liptovskom Mikuláši. Miestni ochotníci 22. augusta 1830 pod vedením G. F. Belopotockého uviedli hru Kocúrkovo od Jána Chalupku.

Divadelní ochotníci a hostia akadémie pri pamätníku G. F. Belopotockého.

V priestoroch Mestského úradu v Liptovskom Mikuláši sa zišli účastníci z radov divadelných ochotníkov z Liptova a z ochotníckych divadelných súborov, ktoré združuje Divadelný odbor MS. Podujatie nieslo príznačný názov Od Belopotockého po súčasnosť. Otvoril ho seminár o začiatkoch slovenského ochotníckeho divadla. Historický exkurz o vzniku a vývoji „prvej slovenskej“ ochotníckej scény v Liptovskom Svätom Mikuláši, teda o divadelnej, ale aj

inej kultúrnej a vydavateľskej činnosti G. F. Belopotockého, pripravil a prezentoval Peter Vrlik, tajomník DO MS. Predseda DO MS Mgr. Marián Lacko potom informoval o tom, prečo vznikol Divadelný odbor MS (apríl 2011), čo tomu predchádzalo a aké ciele má do budúcnosti. Prvoradým cieľom DO MS je vytvoriť „materskú“ organizáciu pre ochotníkov, ktorá bude združovať a pomáhať všetkým ochotníckym divadelným súborom na Slovensku, zvlášť ochotníkom v dedinských

divadelných súboroch. Do diskusie sa zapojili aj metodička pre amatérské divadlo z LKS Eva Štofčíková a tajomník Matice slovenskej Mgr. Marek Hanuska.

Dopoludňajšiu časť programu završilo kladenie venca k pamätnej tabuli filmového herca a divadelníka Adama Matejku a potom sa účastníci pietneho aktu aj za prítomnosti primátora mesta Ing. Jána Blháča, PhD., a jeho zástupcu Ing. Rudolfa Urbanoviča na Námestí Osloboditeľov poklonili pri soche G. F. Belopotockého.

Slávnostné stretnutie ochotníkov bolo popoludní v znamení „dobrého“ divadla. Ochotnícky divadelný súbor ZDOS z Likavky uviedol hru Ondreja Lanovca Keď ženy veria v bosorky. Divadlo Havran pri Základnej umeleckej škole z Rimavskej Soboty prišlo s monodráмой na motívy novely Stanislava Rakúsa Žobráci a Marián Lacko na záver príznačne predviedol aj svoje interpretačné umenie.

Účastníci sa rozchádzali s príslubom, že o päť rokov bude program osláv určite bohatší a udeje sa presne na tom istom mieste, kde sa konalo prvé slovenské predstavenie na Nádvorí národnej kultúrnej pamiatky Čierny orol, ktorá v roku 1830 bola miestnym hostincom a prvou slovenskou ochotníckou scénou.

Autorka je metodička pre divadlo LKS.

Pútavo pre mladých

ných novín. Oba sa na dialóg so študentmi zvolili pútavý a zaujímavý prístup. V poetickej časti vystúpenia nestor v recitácii J. Šimonovič predniesol ukážky v staroslovenčine, slovakizovanej češtine či bernolákovčine a potom ich spolu so študentmi porovnávali. Svoje účinkovanie J. Šimonovič ozvláštnil vlastnými poznatkami a skúsenosťami o L. Štúrovi, ktoré

nadobudol pri dôkladnej príprave na jeho herecké stvárnenie. M. Smolec priblížil Štúra aj zo stránky, ktorá nie je na školách bežná. Vyzdvihol jeho žurnalistické nadanie, pôsobenie novinára a publicistu. Na základe pútavých dobových súvislostí a zložitého dobového kontextu bližšie predstavil SNN, ich koncepciu, ideu, ale aj súčasnú podobu. Osobnosť Ľudovíta Štúra študenti spoznali komplexne a do hĺbky aj vďaka pútavej videoprojekcii, dôležitým životopisným miniatúram a detailom a zaujímavými kuriozitám.

Veronika BILICOVÁ

Po stopách epochálnych činov

Dvojsté výročie narodenia nášho národného veľikána Ľudovíta Štúra si v priebehu tohto kalendárneho roka viackrát a na rôzny spôsob pripomenuli aj matičiari v metropole Šariša. Naposledy to bolo presne v deň výročia – 28. októbra tohto kalendárneho roka – podujatím s názvom Po stopách Ľudovíta Štúra.

Spomienkové stretnutie už tradične spoločne zorganizovali tunajší matičný miestny odbor a Knižnica P. O. Hviezdoslava. V jeho úvode odznelo krátke scénické pásmo o vybraných obdobiach života a diela Ľudovíta Štúra, ktoré so svojimi žiakmi zo Základnej školy na Kúpeľnej ulici pripravila učiteľka Mgr. Eva Magdziaková. Účastníci stretnutia ocenili jej úsilie zapojiť do celonárodného rámca akcií k veľkému jubileu aj mládež už v tomto útlom veku.

Komplexný pohľad na život a dielo Ľudovíta Štúra svojou slovo-obrazovou kompozíciou prítomným poskytl pra-

covníčka knižnice Mgr. Andrea Sivaničová. Všeobecne za najvýznamnejší výsledok Štúrovej činnosti, doslova za epochálny čin, za ktorý považujeme jeho kodifikáciu spisovnej slovenčiny, sebe vlastným zaničeným a odbornými znalosťami podloženým spôsobom priblížil matičiar, predseda prešovskej pobočky Jazykového odboru Matice slovenskej doc. PhDr. Ladislav Bartko, CSc. Vo vystúpení spomenul nielen učebnicovo známe, ale aj mnohé iné, menej známe, no rovnako dôležité fakty tohto dejinného skutku, ktorým sa – ako zdôraznil – dovŕšil stáročný národnouvedomovací a nakoniec

aj národnozjednocovací proces, ktorý znamenal dovŕšenie procesu konštituovania nášho novodobého národa.

Sofia TEMKOVITZOVÁ

PRIPOMÍNAME SI

28. novembra
– Bardejov je šesťstodeväťdesiatpäť rokov mestom (1320)

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil literárny vedec Stanislav Šmatlák (1925 – 2008), ktorý o. i. edične pripravil reprezentatívne súborné vydanie P. O. Hviezdoslava (Dielo I. – IV.) v rokoch 1996 – 1997, venoval sa básnikom Kraskovi, Novomeskému, Beniakovi, Rúfsovi, Váľkovi, autor Dejin slovenskej literatúry od stredoveku po súčasnosť

29. novembra
– dvestotridsaťpäť rokov od smrti našej osvietenskej panovníčky Márie Terézie (1717 – 1780); uhorskou kráľovnou bola v rokoch 1740 – 1780, na sarkofág si dala zobraziť štyri najkrajšie chvíle života, medzi nimi prvý triumfálny príchod do Bratislavy v roku 1741

30. novembra
– pred sto šesťdesiatimi rokmi (1855) otvorili novú budovu evanjelického lýcea, vedľa nej dodnes stojí aj stará škola, na novej sú pamätne dosky s menami najznámejších študentov, medzi nimi aj Ľudovíta Štúra, budúceho profesora školy, a Milana Rastislava Štefánika

1. decembra
– pred sto šesťdesiatimi piatimi rokmi zrušila uhorská vláda výsady slobodných kráľovských miest, okrem sídiel dištriktov; na Slovensku to boli Bratislava a Košice (1850)

– dvadsaťpäť rokov od smrti významného divadelného režiséra, maliara a scénografa Františka Kudláča (1909 – 1990)

– náš sympatický hokejový reprezentant Tomáš Tatár má dvadsaťpäť rokov

2. decembra
– pred dvesto desiatimi rokmi bola povestná bitka pri Slavkove (1805), v ktorej Napoleon porazil vojská ruského cára a rakúsko-uhorského cisára, v dejinách sa uvádza aj ako Vojna troch cisárov

– pred sto rokmi zomrel slávny košícky architekt Gejza Jakab (1863 – 1915)

– päťdesiatpäť rokov od smrti spisovateľa Rudolfa Jašíka (1919 – 1960), o. i. autora sfilmovaných románov Na brehu priezračnej rieky a Námestie sv. Alžbety

– štyridsaťpäťky sa dožíva dlhoročný reprezentant v ľadovom hokeji, dnes tréner René Pucher

3. decembra
– storočnica významného slovenského lesníka, zakladajúcej osobnosti našich prírodných rezervácií Jozefa Turčeka (1915 – 1977)

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil obdivuhodne invenčný skladateľ Svetozár Stračina (1940 – 1996), za svojho krátkeho života napísal desiatky skladieb pre SLUK a Lúčnicu, množstvo scénických hudieb pre SND, rozhlasové dramatiky a televízne inscenácie a hudbu k sto päťdesiatim filmom, vrátane stredo- a krátkometrážnych

4. decembra
– pred sto piatimi rokmi sa narodil básnik Ján Kostra (1910 – 1975), jeho najznámejším básnickým dielom je poéma Ave Eva – päť rokov od smrti herca Novej scény, známeho aj zo starších slovenských filmov Ivana Krivosudského (1927 – 2010)

(jč)